

Bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår två tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden som rör säkra kortbetalningar och kreditupplysningar på näringsidkare.

- Regeringen bör se över möjliga åtgärder för att öka säkerheten för kort med betalfunktion.
- Regeringen bör överväga om kreditupplysningslagen för näringsidkare behöver ändras så att kreditupplysningar på näringsidkare inte omfattar skulder som inte blivit fastställda av en domstol eller Kronofogdemyndigheten.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om kontanthantering, regler för betaltjänster och bankkonton, inkassoverksamhet, SBAB, hushållens skuldsättning, bankdelning, sparbanker och lokal närvaro av banker, regelverk och tillsyn inom finansmarknadsområdet, hållbart finansiellt system samt islamisk finansiering. Utskottet hänvisar till aktuella utredningar, gällande regelverk och pågående arbete som regeringen och berörda myndigheter bedriver i aktuella frågor.

I betänkandet finns sju reservationer (M, SD, V, KD).

Behandlade förslag

Ett fyrtiotal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2015/16.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Kontanthantering	7
Säkra kortbetalningar	11
Regler för betaltjänster och bankkonton	12
Inkassoverksamhet	16
Kreditupplysningar	18
SBAB	21
Hushållens skuldsättning	23
Uppdelning av banker	27
Sparbanker och lokal närvaro av banker	28
Regelverk och tillsyn inom finansmarknadsområdet	30
Hållbart finansiellt system	36
Islamisk finansiering	44
Reservationer	46
1. Kontanthantering, punkt 1 (V)	46
2. Kontanthantering, punkt 1 (KD)	47
3. Regler för betaltjänster och bankkonton, punkt 3 (V)	47
4. SBAB, punkt 6 (V)	48
5. Hushållens skuldsättning, punkt 7 (SD)	49
6. Uppdelning av banker, punkt 8 (V)	50
7. Regelverk och tillsyn inom finansmarknadsområdet, punkt 10 (M)	52
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	54
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	54

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Kontanthantering

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:314 av Catharina Bråkenhielm (S),

2015/16:377 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 11 och 12,

2015/16:1528 av Leif Pettersson m.fl. (S),

2015/16:1623 av Olle Felten m.fl. (SD) och

2015/16:1934 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 4.

Reservation 1 (V)

Reservation 2 (KD)

2. Säkra kortbetalningar

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör överväga att vidta fler åtgärder för att öka säkerheten för kort med betalningsfunktion och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2649 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 4.

3. Regler för betaltjänster och bankkonton

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:176 av Amir Adan (M),

2015/16:828 av Serkan Köse (S),

2015/16:1388 av Åsa Lindestam (S),

2015/16:2064 av Mikael Eskilandersson och Jonas Millard (båda SD) och

2015/16:3049 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

Reservation 3 (V)

4. Inkassoverksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1764 av Mats Green och Helena Bouveng (båda M) och

2015/16:1816 av Johnny Skalin (SD).

5. Kreditupplysningar

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör överväga ändringar i kreditupplysningslagen så att kreditupplysningar på näringsidkare inte omfattar betalningsförsummelse som inte blivit fastställda av en domstol eller en annan myndighet och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2649 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 5 och bifaller delvis motionerna

2015/16:2701 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 9 och
2015/16:2991 av Anders Åkesson och Göran Lindell (båda C).

6. SBAB

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:377 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10,
2015/16:1322 av Sotiris Delis (M) och
2015/16:2114 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M).

Reservation 4 (V)

7. Hushållens skuldsättning

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:1326 av Sotiris Delis (M),
2015/16:1702 av Elisabeth Svantesson (M),
2015/16:2045 av Mikael Eskilandersson och Sara-Lena Bjälkö (båda SD),
2015/16:2935 av Jan R Andersson (M),
2015/16:3080 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2 samt
2015/16:3210 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 5 (SD)

8. Uppdelning av banker

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:370 av Ulla Andersson m.fl. (V) och
2015/16:2219 av Valter Mutt m.fl. (MP).

Reservation 6 (V)

9. Sparbanker och lokal närvaro av banker

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:261 av Jonas Eriksson (MP) yrkandena 1 och 2,
2015/16:1529 av Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (båda S) och
2015/16:3130 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C).

10. Regelverk och tillsyn inom finansmarknadsområdet

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:317 av Hans Hoff (S),
2015/16:983 av Boriana Åberg (M),
2015/16:1380 av Rickard Nordin och Ola Johansson (båda C) yrkande 4,
2015/16:2445 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 6,
2015/16:2455 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2 och
2015/16:2984 av Per Åsling (C).

Reservation 7 (M)

11. Hållbart finansiellt system

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2125 av Carl Schlyter (MP) yrkandena 1–6 och
2015/16:2268 av Valter Mutz och Annika Lillemets (båda MP).

12. Islamisk finansiering

Riksdagen avslår motion

2015/16:173 av Amir Adan (M).

Stockholm den 7 april 2016

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Ulf Kristersson (M), Monica Green (S), Maria Plass (M), Jörgen Hellman (S), Oscar Sjöstedt (SD), Jörgen Andersson (M), Ingela Nylund Watz (S), Emil Källström (C), Janine Alm Ericson (MP), Jan Ericson (M), Hans Unander (S), Dennis Dioukarev (SD), Erik Ullenhag (L), Jakob Forssmed (KD), Börje Vestlund (S) och Håkan Svenneling (V).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet 47 motionsyrkanden om bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor från den allmänna motionstiden 2015. Yrkandena handlar om kontanthantering, säkra kortbetalningar, regler för betaltjänster och bankkonton, inkassoverksamhet, kreditupplysningar, SBAB, hushållens skuldsättning, bankdelning, sparbanker och lokal närvaro av banker, regelverk och tillsyn inom finansmarknadsområdet, hållbart finansiellt system samt islamisk finansiering.

Flera av motionsyrkandena överensstämmer med motioner som utskottet behandlat tidigare, bl.a. i betänkandena 2013/14:FiU22 och 2014/15:FiU22.

En sammanställning över behandlade förslag finns i bilaga.

Under behandlingen av ärendet har Folkpartiet (FP) bytt namn till Liberalerna (L).

Utskottets överväganden

Kontanthantering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kontanthantering. Utskottet hänvisar bl.a. till den pågående betaltjänstutredningen, den fortsatta beredningen av Kontanthanteringsutredningens betänkande och myndigheters pågående arbete med grundläggande betaltjänster för glesbygdens behov.

Jämför reservationerna 1 (V) och 2 (KD).

Motionerna

Enligt motion 2015/16:314 av Catharina Bråkenhielm (S) bör bankerna åläggas att tillhandahålla kontanter. Många, framför allt äldre, har stora svårigheter att klara sin vardag eftersom många banker har slutat att tillhandahålla och hantera kontanter.

I kommittémotion 2015/16:377 av Håkan Svenneling m.fl. (V) vill motionärerna att bankerna åläggs att upprätthålla en viss kontanthantering (yrkande 11). Vidare anför motionärerna att regeringen bör tillsätta en utredning för att överväga om storbankerna kan åläggas krav på att upprätthålla bankomater på landsbygden (yrkande 12) – detta eftersom allt fler banker helt har upphört med kontanthantering eller infört restriktioner för uttag, vilket särskilt drabbar människor i glesbygden.

Leif Pettersson (S) framför i motion 2015/16:1528 att möjligheterna till en fungerande kontanthantering i hela landet bör ses över. Anledningen är att det inte finns ett ansvar för kontanthanteringen. I dag finns i princip ingen bank som hanterar kontanter, vilket främst drabbar äldre och företag med mycket kontanter i sin verksamhet, i synnerhet i glesbygden.

I motion 2015/16:1623 av Olle Felten m.fl. (SD) förordas en långsiktigt hållbar och samhällsfinansierad kontanthantering genom att direktiven till Kontanthanteringsutredningen bör kompletteras med ett uppdrag om att föreslå en revidering av riksbankslagen så att det inte längre blir möjligt att avtala bort kontanter som betalningsmedel. Vidare bör lagen kompletteras med föreskrifter eller annat regelverk som anger att statens kostnader för kontanthantering ska hanteras av Riksbanken och att kontanthantering ska vara en förutsättning för att banktillstånd ska utdelas. Detta ska även gälla för befintliga tillstånd.

I kommittémotion 2015/16:1934 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) förordar motionärerna att offentlig och kommersiell service på landsbygden också ska innefatta tillgång till betalning eller uttag med kort och kontanthantering

(yrkande 4). Det innebär att det på små orter ska finnas betalningslösningar som möjliggör både kontantbetalning via uttagsautomater och kortbetalning. I detta ingår också utökade betalningsmöjligheter via sms eller internet för att främja användningen av kollektivtrafik.

Tidigare behandling

Finansutskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om kontanthantering, senast i betänkande 2014/15:FiU22. Som ett led i utskottets beredning av motionerna hölls den 19 mars 2015 en öppen utfrågning med bl.a. finansmarknadsminister Per Bolund om kontanthantering i samhället. Ministern hänvisade då bl.a. till den pågående beredningen av Kontanthanteringsutredningens betänkande och remissvar. Vidare hänvisade ministern till en kommande utredning med uppdrag att lämna förslag på de lagändringar som krävs för att bl.a. genomföra betalkontodirektivet (2015 års betaltjänstutredning, dir. 2015:39). I betänkandet ansåg utskottet att det fanns anledning att återkomma i frågan med anledning av den pågående beredningen av Kontanthanteringsutredningens slutbetänkande men också arbetet med betalkontodirektivets genomförande i svensk lagstiftning. Utskottet avslog mot den bakgrunden samtliga motionsyrkanden.

Utskottet har också anfört att det i första hand är marknaden som ska tillgodose allmänhetens behov av tillgång till grundläggande betaltjänster (bet. 2013/14:FiU22). Samtidigt konstaterades att staten genom främst Post- och telestyrelsen har ett ansvar för grundläggande betaltjänster när dessa inte kan tillgodoses i landets alla delar.

Kompletterande information

Kontanthanteringsutredningen (SOU 2014:61)

Den 1 september 2014 överlämnade Kontanthanteringsutredningen betänkandet Svensk kontanthantering (SOU 2014:61), som för närvarande bereds i Regeringskansliet. I betänkandet föreslås att Riksbanken får det övergripande ansvaret för kontanthantering. I detta ansvar ingår att samla myndigheterna inom kontanthanteringsområdet till ett råd för informationsutbyte och att årligen lämna en rapport till finansutskottet om utvecklingen inom området. Utredningen föreslår också en ny lagstiftning för att reglera uppräkningsverksamheten av sedlar och mynt. Riksbanken föreslås bli tillstånds- och tillsynsmyndighet.

Det kan också nämnas att ett betalningsråd bestående av berörda aktörer och myndigheter etablerades under 2015 i enlighet med utredningens förslag och under ledning av Riksbanken. Syftet är att genom samråd två gånger per år främja funktionen hos den svenska marknaden för betaltjänster och bl.a. bidra till säkra, effektiva och tillgängliga betaltjänster.

Betalkontodirektivet och 2015 års betaltjänstutredning

Genom betalkontodirektivet (direktiv 2014/92/EU) införs en ram för skydd av konsumenters rättigheter när det gäller tillgång till och användning av betalkonton. Regleringen avser tjänster som bl.a. möjliggör insättning av medel på betalkonton och uttag av kontanter. Direktivet ska vara genomfört i svensk lagstiftning senast den 18 september 2016, och 2015 års betaltjänstutredning ska lämna lagförslag på hur direktivet ska genomföras (dir. 2015:39). Utredningen presenterade en andra delrapport den 14 januari 2016¹ där man konstaterar att både användningen av kontanter och bankernas hantering av kontanter minskar i snabb takt. Avvecklingen av kontanthantering medför i nuläget problem för vissa grupper och i vissa begränsade geografiska områden. Till följd av bl.a. teknisk utveckling och utbyggd it-infrastruktur bedöms dock behovet av kontanter minska på sikt även för dessa grupper och i dessa områden. Utredningen gör bedömningen att de lagstiftningsåtgärder som skulle kunna komma i fråga för att tillgodose det kvarvarande behovet av kontanter inte står i proportion till problemens omfattning. Delrapporten har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Myndigheters arbete med grundläggande betaltjänster

Post- och telestyrelsen (PTS) har i uppdrag att tillsammans med Länsstyrelsen i Dalarnas län, Tillväxtverket och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser stödja länsstyrelserna i arbetet med regionala stöd- och utvecklingsinsatser för att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster på de orter och den landsbygd där behovet inte tillgodoses av marknaden. I dessa tjänster ingår bl.a. möjlighet till uttag av kontanter och hantering av dagskassar. Enligt länsstyrelsernas bedömning kommer det under de närmaste åren att finnas människor som upplever problem med att utföra betaltjänster, inte minst äldre och personer med funktionsnedsättning, och i vissa geografiska områden kommer det att finnas behov av särskilda lösningar.

Vidare har länsstyrelserna inlett ett samarbete med Sparbankernas Riksförbund och Svenska Bankföreningen, bl.a. för att ta upp frågor som rör kontanthantering. Länsstyrelserna har också fått ökade anslag med 5 miljoner kronor från 2016 för informationsinsatser för att stödja och utveckla service på landsbygden, däribland arbetet med grundläggande betaltjänster.

Regeringen har haft rundabordssamtal med berörda myndigheter (Riksbanken, Finansinspektionen, PTS och Länsstyrelsen i Dalarnas län), branschföreträdare och aktörer för att diskutera kontanthantering i Sverige.²

¹ Tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner – Delrapport 2 från 2015 års betaltjänstutredning (Fi 2015:02), s. 10 f.

² Finansmarknadsminister Per Bolunds svar på fråga 2014/15:352 av Catharina Bråkenhielm (S) Bankernas kontanthantering.

Betänkande 2015/16:TU6 Postfrågor och grundläggande betaltjänster

Trafikutskottet behandlade nyligen motionsyrkanden om bl.a. grundläggande betaltjänster (bet. 2015/16:TU6). Utskottet pekade på de många utmaningar som finns i fråga om grundläggande betaltjänster som att göra kontantuttag, betala med kort eller hantera dagskassor i glesbygden.

Samtliga yrkanden avstyrktes med hänvisning till det pågående arbete som landets länsstyrelser bedriver på lokal nivå liksom det arbete som bedrivs centralt av PTS, Tillväxtverket och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, för att säkra tillgången till grundläggande betaltjänster. I likhet med tidigare behandling konstaterade trafikutskottet att det finns en stor enighet om vikten av tillgång till grundläggande betaltjänster. Det var också utskottets uppfattning att det i första hand är marknaden som ska tillgodose behovet. Staten träder endast in för att säkerställa servicen i de fall marknaden inte kan göra det.

En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder (dir. 2015:73)

Regeringen har också uppmärksammat frågan om grundläggande betaltjänster på landsbygden i kommittédirektivet (dir. 2015:73) En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder, som beslutades den 25 juni 2015. En parlamentariskt sammansatt kommitté ska lämna förslag till inriktning och utformning av en sammanhållen politik för en långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder. En uppgift är att redogöra för statens ansvar för att bidra till god tillgång till kommersiell och offentlig service, grundläggande betaltjänster, kontanthantering och post på landsbygden.³ En delredovisning lämnades den 31 mars 2016, och uppdraget ska slutredovisas senast den 31 januari 2017.

Utskottets ställningstagande

I likhet med vid tidigare behandling av kontanthanteringsfrågor anser utskottet att det är viktigt att alla invånare har tillgång till grundläggande betaltjänster. Det är också utskottets uppfattning att det i första hand är marknaden som ska tillgodose behovet av grundläggande tjänster och att staten endast träder in för att säkerställa servicen i de fall marknaden inte kan göra det. Förutsättningarna skiljer sig åt mellan olika delar av landet, och det är enligt utskottets uppfattning centralt att arbetet utgår från regionala och lokala förutsättningar för att man ska kunna hitta långsiktigt hållbara lösningar på en grundläggande men komplex fråga. Utskottet vill i detta sammanhang understryka vikten av myndigheternas arbete med att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster på vissa landsbygdsorter. Utskottet påminner också om att regeringen har uppmärksammat frågan om bl.a. grundläggande betaltjänster

³ Finansmarknadsminister Per Bolunds svar på fråga 2015/16:470 av Kalle Olsson (S) Kontanthantering.

och kontanthantering genom att tillsätta utredningen En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder som ska slutredovisa sitt betänkande i januari 2017.

Sammanfattningsvis bedömer utskottet att det finns skäl att återkomma i frågan med anledning av det pågående arbetet med betalkontodirektivets genomförande i svensk lagstiftning och den fortsatta beredningen av Kontanthanteringsutredningens slutbetänkande.

Med hänsyn till vad som sagts ovan avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden om kontanthantering.

Säkra kortbetalningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör överväga fler åtgärder för att öka säkerheten för kort med betalfunktion.

Motionen

I kommittémotion 2015/16:2649 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, FP, KD) anføres att fler åtgärder bör övervägas för att höja säkerheten vid kortbetalningar (yrkande 4). Åtgärderna syftar främst till att säkerställa hög kvalitet på godkända id-handlingar, vilket kräver samverkan mellan flera myndigheter och berörda företag. Anledningen är att brottsligheten på internet är omfattande och att bank- och kontokortsbedrägerier är vanliga. För att förebygga att brott begås krävs det att branschen kontrollerar identiteten nogga för att säkerställa att rätt person använder kontokortet.

Kompletterande information

Betalkontodirektivet och 2015 års betaltjänstutredning

I juli 2014 antogs betalkontodirektivet som syftar till att ge bättre insyn i betaltjänster som är kopplade till konsumenters betalkonton (direktiv (EU) nr 92/2014). Som en del i detta arbete lämnade också kommissionen ett förslag på reviderat betaltjänstdirektiv (KOM(2013) 547).

Den 1 april 2015 tillsatte regeringen en utredning, 2015 års betaltjänstutredning, för att lämna förslag på hur de båda direktiven ska genomföras i svensk rätt. Direktiven ska vara genomförda senast den 18 september 2016. Utredningen har lämnat två delrapporter⁴ och kommer att slutredovisa den del i uppdraget som avser förslag för att genomföra det reviderade betaltjänstdirektivet senast den 30 juni 2016 (dir. 2015:128).

⁴ En första delrapport publicerades i augusti 2015 och avser lagförslag för att genomföra EU:s förordning om förmedlingsavgifter vid kortbetalningar (KOM(2013) 550). Den andra delrapporten publicerades i januari 2016 och avser betalkontodirektivet.

Flera åtgärder har vidtagits för att öka säkerheten vid kortbetalning. Av betaltjänstutredningens andra delrapport⁵ framgår att vissa banker har utvecklat egna tjänster för kortbetalningar över internet för att därigenom försvåra stöld av kortinformation och öka tryggheten för kortinnehavaren. Därutöver har kortföretagen själva utvecklat en global standard för säkra kortbetalningar. Det kan även tilläggas att det reviderade betaltjänstdirektivet bl.a. innebär att ändringarna i regelverket för betalningar ska bidra till och främja säkerhet och effektivitet på betalningsmarknaden.⁶

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att en hög säkerhet vid kortbetalningar är en angelägen fråga och noterar att vissa initiativ har tagits i denna riktning. Samtidigt konstaterar utskottet att det finns stora säkerhetsproblem vid kortbetalningar, vilket också leder till bank- eller kontokortsbedrägerier. Dessa typer av brott har ökat under de senaste tio åren, vilket till stor del beror på att internetanvändningen ökar och att den tekniska utvecklingen innebär nya möjligheter men också säkerhetsrisker. Utskottet anser därför att åtgärder för att öka den tekniska säkerheten i samband med kortbetalningar bör prioriteras.

För att säkerheten vid kortbetalningar ska förbättras krävs det enligt utskottet en rad olika åtgärder. En åtgärd är att branschen har rätt utrustning för att säkerställa att rätt person använder kontokortet. Utskottet anser också att det krävs noggranna kontroller av identitet och id-handlingar. Det finns i dag ca 15 olika varianter av godkända id-handlingar. Personalen behöver därför ha utbildning på området. Dessutom bör åtgärder övervägas för att säkerställa hög kvalitet på godkända id-handlingar. Ett sådant arbete kräver samverkan mellan flera myndigheter och företag. De flesta butiker har i dag kortläsare som kräver både chipp och pinkod, vilket i viss mån ökar säkerheten vid kortbetalningar.

Utskottet anser att regeringen bör överväga att vidta fler åtgärder för att uppnå det som utskottet anför när det gäller att öka säkerheten för kort med betalfunktion.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Regler för betaltjänster och bankkonton

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om regler för betaltjänster och bankkonton. Utskottet hänvisar framför allt till den pågående betaltjänstutredningen.

Jämför reservation 3 (V).

⁵ Delrapport 2 från 2015 års betaltjänstutredning (Fi 2015:02).

⁶ Finansmarknadsminister Per Bolunds svar på fråga 2014/15:626 av Ulla Andersson (V) om kortbedrägerier.

Motionerna

Amir Adan (M) anser i motion 2015/16:176 att tillgång till ett bankkonto bör vara en rättighet för privatpersoner och näringsidkare, förutsatt att lagar och regler följs. Att näringsidkare blir godkända av Skatteverket, Bolagsverket och Finansinspektionen för att starta och bedriva verksamhet men sedan nekas att öppna bankkonto hos en bank leder i praktiken till ett näringsförbud och kan i sin tur innebära ett utanförskap som försvårar arbete och företagande.

I motion 2015/16:828 av Serkan Köse (S) anförs möjligheten att ge alla rätt till en internetbank. Skuldsatta personer kan inte ta del av banktjänster som t.ex. internetbanken eftersom bankerna endast är skyldiga att erbjuda dem ett bankkonto. Motionären menar att detta innebär stora begränsningar när de ska betala sina räkningar. Manuella fakturabetalningar på ett bankkontor är förknippat med kostnader, och när kontanthanteringens dessutom minskar drabbas skuldsatta och pensionärer med låga inkomster ännu mer.

Enligt motion 2015/16:1388 av Åsa Lindestam (S) använder en stor del av samhället enbart kort, vilket utestänger många människor som är i behov av att kunna betala med kontanter. Samtidigt nekas många som vistas i Sverige betalkort. Motionären framhåller att det tidigare fanns en form av kontantkort som kunde användas i vissa affärer, men som togs bort på grund av olönsamhet. Motionären vill nu se över möjligheterna att låta de grupper som inte kan få ett vanligt betalkort i stället få kontantkort.

I motion 2015/16:2064 av Mikael Eskilander och Jonas Millard (båda SD) efterfrågas flyttbara bankkontonummer. Många avstår från att byta bank eftersom det innebär ett nytt kontonummer och extra administration. Flyttbara bankkontonummer gör det lättare för kunder att använda sin konsumentmakt och kan bidra till att öka konkurrensen mellan banker.

Ola Johansson m.fl. (C) anför i kommittémotion 2015/16:3049 att flyttbara bankkontonummer, s.k. nummerportabilitet, underlättar för byte av bank som ett steg till en flexiblare marknad för banker och en stärkt konsumentmakt (yrkande 2). Autogiron och e-fakturor är många gånger knutna till bankkontonumret, vilket innebär krånglig administration vid ett bankbyte. Det finns också risk för betalningsanmärkningar om man glömmer att ändra kontouppgifter vid övergången.

Tidigare behandling

Utskottet har vid tidigare tillfällen behandlat motionsyrkanden om regler för betaltjänster och bankkonton, senast i betänkande 2014/15:FiU22. När det gäller tillgången till bankkonton och behovet av att underlätta bankbyten och främja bankkonkurrensen genom bl.a. flyttbara bankkontonummer konstaterade utskottet att det finns gemensamma rutiner via Bankföreningen som möjliggör bankbyte på tre dagar och en säker övergång för kunden med hjälp av en checklista för att se till att stående betalningsorder inkluderas. Det är främst andra faktorer än avsaknaden av flyttbara bankkontonummer som begränsar benägenheten att byta bank. Utskottet bedömde också att

betalkontodirektivet (direktiv (EU) nr 92 2014) skulle komma att ytterligare förbättra möjligheterna att öppna bankkonton med grundläggande funktioner och att byta bank. Utskottet avstyrkte därför motionerna om kortbetalningar och bankkonton.

Kompletterande information

Betalkontodirektivet och 2015 års betaltjänstutredning

I juli 2014 antogs betalkontodirektivet som syftar till att ge bättre insyn i betaltjänster som är kopplade till konsumenters betalkonton. De antagna reglerna ska bl.a. underlätta byte mellan betalkonton hos olika kreditinstitut. Enligt direktivet ska dessutom alla konsumenter som är lagligen bosatta inom EU ges tillgång till ett betalkonto med grundläggande funktioner. Dessa konton och tjänster ska erbjudas kostnadsfritt eller till en rimlig avgift.

Den 15 januari 2016 presenterade 2015 års betaltjänstutredning en delrapport med förslag på lagändringar för att genomföra betalkontodirektivet i svensk rätt. Utredningen kommer att slutredovisa den del i uppdraget som avser förslag för att genomföra det reviderade betaltjänstdirektivet senast den 30 juni 2016 (dir. 2015:128).⁷ Båda direktiven ska genomföras i nationell rätt senast den 18 september 2016.

Konsumenters tillgång till internetbanken uppmärksammas i betaltjänstutredningens delrapport. Bedömningen är att betalkontodirektivet kommer att innebära att många som i dag nekas betalkonton kommer att få en ökad tillgång till betaltjänster. Dessa personer kommer alltså i framtiden att kunna sköta inköp och betalningar med kort eller via internetbanken och kommer inte att ha samma behov av kontanter.

Regeringens uppfattning är att betalkontodirektivet innebär förbättrade möjligheter för konsumenter att öppna bankkonton och att byta bank.⁸ Banker, kreditmarknadsbolag och värdepappersbolag som erbjuder konton som omfattas av insättningsgarantin har redan i dag en lagstadgad skyldighet att ta emot insättningar från enskilda. Det betyder att alla ska ha möjlighet att öppna ett konto hos dessa institut. Denna skyldighet finns dock inte om det finns särskilda skäl att neka någon att öppna ett konto. Särskilda skäl kan det t.ex. vara tal om institutet begår ett brott genom att ta emot pengarna, exempelvis om det finns misstanke om penningtvätt. Institutet är också skyldiga att kontrollera en insättares identitet. Finansinspektionen har tillsyn över de finansiella instituten och granskar bl.a. hur dessa uppträder mot sina kunder. En konsument som nekats att öppna ett konto bör däremot i första hand vända sig till institutets klagomålsansvarige.

⁷ En första delrapport publicerades i augusti 2015 och avser lagförslag för att genomföra EU:s förordning om förmedlingsavgifter vid kortbetalningar (KOM(2013) 550). Den återstående delen i utredningen avser betaltjänstdirektivet (KOM(2013) 547).

⁸ Finansmarknadsminister Per Bolunds svar på frågorna 2014/15:465 och 2014/15:470 av Ulla Andersson (V) om rätt att få öppna bankkonto.

Betaljänstutredningen har övervägt om rätten till ett betalkonto också ska omfatta näringsidkare och ideella föreningar. Utredningen menar emellertid att frågan inte går att avgränsa till endast svenska näringsidkare och föreningar. Att utsträcka rätten till betalkonto och betaltjänster till utländska företag och föreningar skulle medföra svårigheter vid tillämpningen av regelverket för förebyggande av penningtvätt och finansiering av terrorism. Det skulle även kunna få andra konsekvenser som är svåra att överblicka. Utredningen gör därför bedömningen att fördelarna med en utsträckt reglering inte överväger nackdelarna. Rätten till ett betalkonto föreslås således begränsas till konsumenter.

Nummerportabilitet vid bankbyten

EU-kommissionen har vid flera tillfällen behandlat frågan om kontonummers portabilitet, dvs. möjligheten att flytta över bankkontonummer när man byter bank. Kommissionen har bl.a. bedömt att det är svårt att genomföra eftersom det inte finns något etablerat internationellt system för kontonummers struktur till skillnad från systemet för telefonnummer. Åtgärden anses för dyr efter de erfarenheter som finns från införande av portabilitetssystem i Nederländerna och Storbritannien.

Enligt artikel 28.1 i betalkontodirektivet ska kommissionen senast den 18 september 2019 överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av betalkontodirektivet. Enligt uppgift från tjänstemän vid Finansdepartementet ska rapporten bl.a. innehålla en bedömning av lönsamheten i ett genomförande av en fullständig unionsomfattande portabilitet för betalkontonummer.

Betaljänstutredningen bedömer att Sverige har en väl fungerande rutin för bankbyten. Den omfattar medlemmarna i Svenska Bankföreningen men även en del banker som står utanför föreningen. Den befintliga bankbytesrutinen är enklare för kunden och slutförs snabbare än bytestjänsten enligt betalkontodirektivet. Befintliga bankbytesrutiner ska därför tillämpas även i fortsättningen. Utredningen föreslår dessutom att alla banker ska vara skyldiga att ha en rutin för bankbyten.

Förbetalda betalningsmedel

Det har tidigare funnits kontantkort för betalningar med mindre belopp i Sverige, men de har till stor del ersatts av konto- och betalkort på grund av begränsad användning av korten och en låg lönsamhet. Förbetalda betalningsmedel är dock fortfarande vanliga i andra länder. Betalningsmedlet innebär att man har ett opersonligt kort som man kan använda och som vem som helst kan ladda med pengar. Frågan om förbetalda, anonyma betalningsmedel är aktuell på EU-nivå i arbetet med att stärka det europeiska ramverket för att bekämpa terrorismfinansiering. Kommissionen presenterade nyligen en åtgärdsplan där man avser att under det andra kvartalet 2016 lämna lagstiftningsförslag om bl.a. reglering av förbetalda betalningsmedel och

virtuella valutor som ett tillägg till det fjärde penningtvättsdirektivet för att öka möjligheten att spåra och förhindra misstänkta transaktioner. Under Ekofinmötet den 12 februari 2016 behandlades kommissionens åtgärdsplan, vilken välkomnades av rådet. I de antagna rådsslutsatserna betonades vikten av att kommissionen lägger fram förslag om bl.a. reglering av förbetalda betalningsmedel.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med tidigare bedömningar att betalkontodirektivet kan innebära förbättrade möjligheter för konsumenterna att öppna bankkonton. När det gäller möjligheterna att byta bank genom bl.a. flyttbara bankkontonummer finns det redan i dag etablerade rutiner för bankbyten som fungerar väl. Betaltjänstutredningen föreslår dessutom att alla banker ska vara skyldiga att ha en rutin för bankbyten, vilket utskottet ser positivt på. Utskottet delar också utredningens syn att många människor som i dag nekas betalkonton kommer att få en ökad tillgång till betaltjänster, däribland betalningar via internetbanken.

Betaltjänstutredningens slutbetänkande kommer att beredas vidare av regeringen, och det finns enligt utskottet inga skäl att föregripa det arbetet.

När det gäller förbetalda betalkort konstaterar utskottet att sådana betalningsmedel inte är vanliga i Sverige, och utskottet anser därför att frågan inte är aktuell. Utskottet framhåller att det är viktigt att förbetalda kort i den omfattning de används ska vara säkra ur ett penningtvättsperspektiv och ställer sig positivt till de initiativ som nyligen har tagits på EU-nivå.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena om regler för betaltjänster och bankkonton.

Inkassoverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om inkassoverksamhet. Utskottet hänvisar till den pågående beredningen av Utredningen om åtgärder mot fakturabedrägerier.

Motionerna

Mats Green och Helena Bouveng (båda M) anser i motion 2015/16:1764 att det bör införas starkare kontroller av inkassoverksamhet och hårdare krav för tillståndsbedömning i kampen mot bluffakturor. Flera åtgärder har vidtagits i arbetet med att hantera oseriösa inkassoföretag, men motionärerna menar att kraven för att få bedriva inkassoverksamhet är otillräckliga.

I motion 2015/16:1816 av Johnny Skalin (SD) förordas en tidsfrist på 30 dagar för betalning av inkassokrav. Detta kan kombineras med att

inkassokravet måste vara konsumenten till handa högst två dagar efter utställd faktura och att bevisbördan för kravet läggs på indrivaren.

Tidigare behandling

Liknande motionsyrkanden om inkassoverksamhet har behandlats av finansutskottet vid ett flertal tillfällen under de senaste åren, senast i betänkande 2014/15:FiU22. Utskottet ansåg att det var högst angeläget att motverka de problem som förekomsten av s.k. bluffakturor för med sig i form av bl.a. inkassokrav och betalningsanmärkningar. Samtidigt konstaterade utskottet att en rad initiativ har tagits för att komma till rätta med den typen av problem, framför allt Egendomsskyddsutredningens förslag och Utredningen om åtgärder mot fakturabedrägerier. Utskottet ville inte föregripa regeringens arbete på dessa områden och avstyrkte därför de aktuella motionsyrkandena.

Kompletterande information

Utredningen om åtgärder mot fakturabedrägerier (SOU 2015:77)

I september 2015 överlämnade Utredningen om åtgärder mot fakturabedrägerier sitt betänkande Fakturabedrägerier (SOU 2015:77) till regeringen. Utredningen bedömer att de avtalsrättsliga regler som finns i dag ger ett tillräckligt gott skydd för att den som drabbas av fakturabedrägerier ska kunna undgå betalningsskyldighet. Nuvarande marknadsrättsliga regler och etiska riktlinjer för marknadsföring motverkar också fakturabedrägerier och bör i högre utsträckning än i dag återopas vid den civilrättsliga prövningen av avtal som ingås efter marknadsföringsåtgärder. Näringslivet bör ta ett mer aktivt ansvar för den utvecklingen. Slutligen anser utredningen att det mest effektiva sättet att motverka fakturabedrägerier är att förmå dem som utsätts för bluffakturor och liknande krav att hävda sina rättigheter enligt de regler som finns och att vägra betala. Det allmänna bör i det syftet tillhandahålla information som uppmärksammar enskilda personer och företag på riskerna att drabbas av fakturabedrägerier och som gör det lättare för dem att ta till vara sina rättigheter om de drabbas.

Utredningen lämnar inget förslag på ett generellt krav på tillstånd för att få bedriva inkassoverksamhet. Bedömningen är att nackdelarna med en generell tillståndsplikt för inkassoverksamhet uppväger de fördelar som kan uppnås. En generell tillståndsplikt kan förbättra förutsättningarna för tillsynen av inkassoverksamhet men samtidigt bidra till en ökad administrativ börda och ökade kostnader för såväl företag som myndigheter.

Utredningen tar också upp kontroller som är av särskild betydelse i fakturabedrägerisammanhang och som genomförs inom ramen för bl.a. Datainspektionens tillsyn över inkassoverksamheten och Finansinspektionens tillsyn enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse. Även andra myndigheters roll tas upp, t.ex. bedöms att Bolagsverket bör få ett tydligare brottsförebyggande uppdrag och att reglerna om bl.a. banksekretess kan

behöva ändras i syfte att förbättra informationsutbytet mellan bankerna och Bolagsverket.

Vidare redovisas den rättsliga grunden för utformningen av inkassokravet och skälig tid för invändningar eller betalningar. I 5 § inkassolagen (1974:182) regleras hur inkassokrav ska vara utformade. I samband med kravet ska också anges en skälig tid inom vilken gäldenären måste betala eller invända mot kravet. Innan ett krav som avses i 5 § har tillställts gäldenären och den angivna tiden har löpt ut får enligt huvudregeln i 6 § inkassolagen ingen rättslig åtgärd sättas in med anledning av fordran. Undantag från huvudregeln gäller om det finns särskilda skäl, t.ex. om gäldenären uppenbarligen försöker undandra sig betalning (7 § inkassolagen).

Betänkandet har remitterats, och remissvaren bereds för närvarande i Regeringskansliet. Det finns för närvarande ingen fastställd tidsplan för den fortsatta beredningen enligt uppgift från Justitiedepartementet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det finns en rad problem som är förknippade med oseriös inkassoverksamhet, framför allt oriktiga krav och fakturabedrägerier, vilket räknas som ett stort samhällsproblem. Kunskaperna om hur många som drabbas är begränsade, samtidigt som mörkertalet sannolikt är stort.

Utskottet konstaterar samtidigt i likhet med vid tidigare bedömning att det har tagits initiativ för att hantera de problem som avser inkassoverksamhet. Utredningen om åtgärder mot fakturabedrägerier har överlämnat sitt slutbetänkande till regeringen, och utskottet finner ingen anledning att föregripa den fortsatta beredningen av utredningen.

Med hänsyn till vad som sagts ovan avstyrker utskottet motionsyrkandena om inkassoverksamhet.

Kreditupplysningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör överväga en ändring i kreditupplysningslagen så att kreditupplysningar på näringsidkare inte omfattar skulder som inte blivit fastställda av en domstol eller Kronofogdemyndigheten.

Motionerna

Enligt kommittémotion 2015/16:2649 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 5 är många företag som felaktigt påstås ha en skuld oroliga för att hamna i ett betalningsregister, vilket kan försvåra framtida affärer. Motionärerna anser därför att det behövs en ändring i kreditupplysningslagen så att kreditupplysningar på näringsidkare inte omfattar sådana skulder som

inte blivit fastslagna av domstol eller Kronofogdemyndigheten. Samma regel gäller i dag för fysiska personer som inte är näringsidkare.

Också Ewa Thalén Finné m.fl. (M) anser i kommittémotion 2015/16:2701 yrkande 9 att kreditupplysningslagen bör ändras så att en betalningsanmärkning inte registreras hos Kronofogdemyndigheten förrän den har fastställts – detta oavsett om det gäller fysiska personer med eller utan näringsverksamhet eller juridiska personer.

Även i motion 2015/16:2991 av Anders Åkesson och Göran Lindell (båda C) efterfrågas en liknande översyn av kreditupplysningsverksamheten när det gäller hanteringen av registrerade ansökningar och betalningsförsummelse gentemot näringsidkare.

Tidigare behandling

Liknande motionsyrkanden om kreditupplysningar har behandlats av finansutskottet vid ett flertal tillfällen under de senaste åren, senast i betänkande 2014/15:FiU22. Utskottet ansåg att det var högst angeläget att motverka de problem som förekommer av s.k. bluffakturor för med sig i form av bl.a. inkassokrav och betalningsanmärkningar. Samtidigt konstaterade utskottet att en rad initiativ har tagits för att komma till rätta med den typen av problem, framför allt Egendomsskyddsutredningens förslag och Utredningen om åtgärder mot fakturabedrägerier. Utskottet ville inte föregripa regeringens arbete på dessa områden och avstyrkte därför de aktuella motionsyrkandena.

Kompletterande information

Gällande rätt

En kreditupplysning innehåller uppgifter om den omfrågades ekonomiska situation och regleras i kreditupplysningslagen (1973:1173). I lagen finns bestämmelser om bl.a. vem som får bedriva kreditupplysningsverksamhet, vad en kreditupplysning får innehålla och till vem den får lämnas.

Det finns vissa begränsningar av vilka uppgifter en kreditupplysning får innehålla, vilka anges bl.a. i 7 § kreditupplysningslagen. Kreditupplysningar om fysiska personer som inte är näringsidkare får t.ex. inte omfatta uppgifter om andra betalningsförsummelse än sådana som har slagits fast genom en domstols eller en annan myndighets avgörande eller åtgärd, eller har lett till inledande av skuldsanering eller till betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord.

För kreditupplysningar som rör juridiska personer eller fysiska personer som är näringsidkare finns inga motsvarande begränsningar när det gäller uppgifter om betalningsförsummelse. Redan en ansökan om betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten får därför redovisas som en form av betalningsanmärkning när kreditupplysningsföretagen lämnar en kreditupplysning om en näringsidkare.

En uppgift om att en ansökan har gjorts finns kvar i två år efter utgången av det år då ansökan gjordes, om inte Kronofogdemyndigheten dessförinnan gör en rättelse av uppgiften i myndighetens register.

Tillförlitligare kreditupplysningar – ett förbättrat integritetsskydd vid offentligrättsliga krav (SOU 2014:60)

I september 2014 överlämnade Utredningen om uppgifter om offentligrättsliga krav vid kreditupplysning sitt betänkande Tillförlitligare kreditupplysningar – ett förbättrat integritetsskydd vid offentligrättsliga krav (SOU 2014:60) med förslag till åtgärder som minimerar risken för att en uppgift om en betalningsanmärkning på grund av ett krav från det allmänna, dvs. offentligrättsliga fordringar, förekommer i kreditupplysningsföretagens register utan att gäldenären dessförinnan har fått kännedom om kravet. För att betalningsanmärkningar i högre grad än i dag endast ska visa på bristande betalningsvilja eller betalningsoförmåga hos gäldenären lämnar utredningen förslag till dels en ny bestämmelse i kreditupplysningslagen (1973:1173), dels en ny bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Betänkandet bereds för närvarande i Regeringskansliet, och propositionen Mer rättvisande kreditupplysningar överlämnas i maj 2016 med planerad riksdagsbehandling efter sommaren.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att en kreditupplysningsverksamhet med aktuell och korrekt information om både enskilda och näringsidkare är en viktig förutsättning för att komma till rätta med oriktiga krav och fakturabedrägerier, vilka räknas som ett stort samhällsproblem.

Utskottet noterar att regeringen har tagit initiativ för att öka kunskaperna om och hantera de problem som finns med oriktiga krav genom att tillsätta en utredning om fakturabedrägerier. Utredningen har bl.a. haft i uppgift att kartlägga omfattningen av bluffakturor och fakturabedrägerier, och betänkandet bereds för närvarande av regeringen.

Utskottet vill trots pågående beredning ändå särskilt framhålla att de nuvarande reglerna i kreditupplysningslagen ser olika ut för näringsidkare och enskilda personer. För näringsidkare framgår det i själva kreditupplysningen att ansökan om betalningsföreläggande har gjorts, oavsett om kravet är riktigt eller inte. För fysiska personer krävs att kravet ska ha slagits fast av en domstol eller en annan myndighet. Detta får enligt utskottet stora konsekvenser för en småföretagare oavsett om kravet är riktigt eller inte. Det finns anledning att anta att många företag i stället för att bestrida ett oriktigt krav betalar skulden av rädsla för att hamna i Kronofogdemyndighetens register.

Emot en ändring av lagen har anförts att det är av vikt för näringslivet att i ett tidigt stadium få upplysningar om ifall ett företag har problem att betala sina räkningar. Detta intresse måste vägas mot intresset av att få sin sak prövad

och att inte hamna i kreditupplysningsföretagens listor på oriktig grund. I den avvägningen anser utskottet att lagen bör ändras så att en betalningsförsummelse inte registreras hos Kronofogdemyndigheten förrän den har fastställts.

Utskottet anser av ovan anförda skäl att regeringen bör överväga om kreditupplysningslagen ska ändras så att kreditupplysningar på näringsidkare inte omfattar betalningsförsummelser som inte blivit fastställda av en domstol eller en annan myndighet, dvs. Kronofogdemyndigheten.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

SBAB

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om SBAB. Utskottets bedömning är att bolaget har en viktig roll i att stärka konkurrensen och bidra till en sund marknad. Utskottet anser därför att det inte är aktuellt med en försäljning av statens aktieinnehav i SBAB eller med ändringar i ägardirektiven.

Jämför reservation 4 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:377 av Håkan Svenneling m.fl. (V) anføres att ägardirektiven bör anpassas så att SBAB upprätthåller god service och bra villkor i hela landet (yrkande 10). Staten bör använda sitt ägarskap i SBAB för att tillgodose samhällsnyttiga ändamål, t.ex. god bankservice och bra lånevillkor för bankkunder i hela Sverige. Detta är enligt motionärerna helt nödvändigt för att skapa nya jobb och tillväxt på mindre orter och på landsbygden.

Sotiris Delis (M) förordar i motion 2015/16:1322 att statens innehav i SBAB ska avyttras i sin helhet eller i form av en majoritetspost. SBAB är en stor aktör på bolånemarknaden, som utgör en viktig del av den svenska ekonomin och en stor del av bankernas balansräkningar. Riskerna med en ökad prisutveckling på bostäder och därmed ökad skulduppbyggnad för hushållen har fått allt större uppmärksamhet. Motionären menar att det är viktigt för den ekonomiska stabiliteten att staten inte bidrar till en osund utveckling av hushållens skuldsättning. Motionären förordar därför att staten säljer sitt aktieinnehav.

Också i motion 2015/16:2114 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M) efterfrågas en försäljning av statens innehav i SBAB. Staten utövar kontroll och tillsyn över kreditmarknaden och bör inte samtidigt ha en äganderoll i ett bolag med sådan verksamhet. Staten bör därför renodla sin roll och sälja sina andelar i SBAB enligt motionärerna.

Tidigare behandling

När det gäller tidigare behandling av liknande motioner om SBAB har utskottet senast i betänkande 2014/15:FiU22 bl.a. framhållit att bolaget liksom andra aktörer inte bidrar till en osund utveckling av hushållens skuldsättning. Vidare anfördes att SBAB har en viktig roll att fylla när det gäller att stärka konkurrensen på låne- och inlåningsmarknaderna och att det därför inte fanns anledning att avyttra statens aktier i bolaget. Den aktuella motionen avstyrktes därmed.

Näringsutskottet behandlade nyligen regeringens årliga skrivelse om förvaltningen av statens företagsägande i betänkande 2015/16:NU4. Utskottet avslag motionsyrkanden om statens uppgift i förvaltningen av statliga företag med hänvisning till bl.a. grundläggande principer för förvaltningen och det pågående utvecklingsarbetet när det gäller förvaltningen av de statliga företagen. Regeringskansliet genomför löpande ett omfattande analysarbete i fråga om bolag med statligt ägande. Utskottet underströk att staten har ett stort ansvar i att vara en ansvarsfull och professionell ägare. Regeringskansliet kommer under kommande år bl.a. att se över de ekonomiska målen för ett antal bolag. Bolagens arbete med hållbart företagande kommer framöver i större utsträckning att vara en integrerad del i det löpande arbetet.

Kompletterande information

Närings- och innovationsminister Mikael Damberg har i ett interpellationssvar⁹ angett att SBAB inte har något samhällsuppdrag utan agerar på en konkurrensutsatt marknad på marknadsmässiga villkor. Frågan var hur regeringen såg på att använda ägardirektiven till SBAB för att stötta gles- och landsbygd. Bolaget måste agera föredömligt och transparent gentemot sina kunder, vilket också innebär att göra rimliga riskbedömningar i sin verksamhet. Bedömningen avser företagskunder och omfattar inte hushållskunder. Ett liknande svar gavs på en fråga om åtgärder för att SBAB ska upprätthålla god service och goda villkor i hela landet.¹⁰ Eftersom bolaget är lokaliserat i tre storstadsregioner saknas den lokalkunskap som krävs för att göra individuella riskbedömningar av t.ex. bostadsrättsföreningar på orter med lägre efterfrågan på bostäder. Detta innebär att risken blir högre för SBAB än för en bank med lokal närvaro och kunskap. Bedömningen är en operativ fråga för bolaget, och det är därför styrelsens och ledningens ansvar att balansera risk och lönsamhet.

⁹ Närings- och innovationsminister Mikael Dambergs svar på interpellation 2014/15:204 av Jeff Ahl (SD) SBAB – ägardirektiv för att stötta gles- och landsbygd.

¹⁰ Närings- och innovationsminister Mikael Dambergs svar på fråga 2014/15:134 av Ulla Andersson (V) SBAB:s verksamhet utanför de större orterna.

Utskottets ställningstagande

I likhet med vid tidigare behandling anser utskottet att det är viktigt att SBAB liksom alla statliga bolag agerar föredömligt och transparent. Utskottet välkomnar regeringens pågående arbete med ett ansvarsfullt och hållbart företagande för de statliga bolagen.

Utskottet vill understryka att SBAB har en viktig roll i att stärka konkurrensen och bidra till en sund och transparent marknad gentemot sina kunder, oavsett var i landet de bor. Utskottet anser därför att det inte är aktuellt med en försäljning av statens aktieinnehav i bolaget eller med ändringar i ägardirektiven.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena om SBAB.

Hushållens skuldsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder som rör hushållens skuldsättning. Utskottet hänvisar bl.a. till ny lagstiftning om amorteringskrav och en pågående utredning om en mer ansvarsfull marknad för konsumentkrediter. Det finns också nya regler om viss verksamhet med konsumentkrediter, vilka även omfattar snabblån.

Jämför reservation 5 (SD).

Motionerna

Sotiris Delis (M) förordar i motion 2015/16:1326 att regeringen inrättar en överskuldsättningskommission med anledning av de svenska hushållens skulder. Syftet med en sådan kommission skulle vara att få en samlad bild över hushållens skuldsättning i kombination med väl avvägda åtgärder.

Enligt motion 2015/16:1702 av Elisabeth Svantesson (M) bör regeringen noggrant följa utvecklingen av hushållens skuldsättning men också utvärdera effekterna av lånetak och amorteringskrav. Hushållens skuldsättning har ökat under lång tid, vilket riskerar att leda till allvarliga problem för framför allt hushåll med lägre inkomster.

Mikael Eskilander och Sara-Lena Bjälkö (båda SD) förordar i motion 2015/16:2045 att regeringen utreder en begränsning av bankers möjlighet till borgen vid bostadslån, detta för att öka bankernas incitament att förorda lån med amortering och minska bankernas incitament till överutlåning på bostäder så att låntagare slipper drabbas av livslånga skulder om de av någon anledning inte klarar att betala sitt bostadslån.

I motion 2015/16:2935 av Jan R Andersson (M) anförs att det bör införas en skyldighet för banker och andra kreditinstitut att årligen redovisa vilka borgensåtaganden och andra ansvarsförbindelser deras kunder har i form av en årlig engagemangsrapport. Privatpersoners belåning framgår när bankerna

lämnar ekonomiska uppgifter till myndigheter, men det gör inte övriga ansvarsförbindelser. Många privatpersoner har utöver belåning även borgensåtaganden som för dem själva inte alltid är kända, vilket enligt motionären är ett stort problem.

Enligt motion 2015/16:3080 av Markus Wiechel (SD) bör finansiella institut som erbjuder krediter till konsumenter stå under Finansinspektionens tillsyn (yrkande 1). Myndighetens tillsyn omfattar enligt motionären inte verksamheter som bedriver inlåning från allmänheten och företag som erbjuder kreditgivning till konsumenter, t.ex. snabblåneverksamhet. Vidare föreslås att regeringen ska utreda möjligheterna att inrätta ett integritetssäkert heltäckande kreditregister med samtliga medborgares skulder (yrkande 2). Syftet med ett sådant register är att förbättra företagens möjligheter till kreditprövning och minska risken för överskulsättning. Motionären menar att flera bolag som erbjuder snabblån brister i den mycket viktiga prövningen, men även att andra företag som erbjuder lån bör kunna genomföra en enkel kreditkontroll.

Ola Johansson m.fl. (C) förordar i kommittémotion 2015/16:3210 sänkta krav på kontantinsats förutsatt att amorteringsgraden på bolånet ökar i motsvarande mån (yrkande 3) – detta för att underlätta för fler att äga sin bostad. I takt med att priserna ökar blir det allt svårare för allt fler att ta sig in på bostadsmarknaden, vilket ofta beror på den höga kontantinsatsen.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om hushållens skuldsättning har behandlats och avstyrkts av finansutskottet vid ett flertal tillfällen, senast i betänkande 2014/15:FiU22. Utskottet konstaterade att flera initiativ har tagits för att minska finansiella risker och hantera hushållens höga skuldsättning, t.ex. förslag på amorteringskrav, skuldsanering och stärkt konsumentskydd när det gäller det förebyggande arbetet. Även åtgärder för att öka byggandet och motverka bostadskrisen välkomnades av utskottet.

När det gäller tidigare behandling av motioner om att förbättra företagens kreditprövning (bet. 2013/14:FiU22) har dessa avstyrkts med motiveringen att utskottet bl.a. konstaterat att Finansinspektionen har i uppdrag att övervaka kreditinstitutens kreditgivning och kreditvillkor. Det finns bestämmelser om krav på kreditprövning såväl i konsumentkreditlagen som i lagen om bank- och finansieringsrörelse, men det finns också en möjlighet för Konsumentverket att ta ut en sanktionsavgift av näringsidkare som inte gör ordentliga kreditprövningar.

I fråga om motioner om statistik över hushållens skuldsättning har utskottet tidigare konstaterat att det finns ett rättsligt ramverk och en databas hos Statistiska centralbyrån (SCB) med uppgifter om hushållens tillgångar och skulder baserat på personuppgifter. Finansinspektionen och Riksbanken har direktåtkomst till databasen (bet. 2014/15:FiU22).

Kompletterande information

Amorteringskrav

Riksdagen beslutade den 23 mars 2016 om att införa en ny bestämmelse om amorteringskrav i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse (bet. 2015/16:FiU30, rskr. 2015/16:179). Kravet innebär att kreditinstitut som lämnar bolån till enskilda personer ska tillämpa återbetalningsvillkor som är förenliga med en sund amorteringskultur och motverkar alltför hög skuldsättning hos hushållen. Amorteringskravet syftar till att motverka makroekonomiska och finansiella stabilitetsrisker förknippade med hushållens skuldsättning.

Lagändringarna träder i kraft den 1 maj 2016.

Lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter

För att minska riskerna kopplade till konsumentkrediter gäller sedan den 1 juli 2014 nya regler för alla finansiella företag som lämnar krediter till konsumenter. Enligt lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter måste företagen ha tillstånd för sin verksamhet och därmed stå under Finansinspektionens tillsyn. Tillsynsansvaret delas med Konsumentverket som har tillsyn över företagens kreditprövningar och som sedan den 1 april 2014 också har möjlighet att ta ut en sanktionsavgift eller stoppa kreditgivning för företag om de inte följer reglerna om kreditprövningar.

Med anledning av att lagen trädde i kraft den 1 juli 2014 gav Finansinspektionen ut nya föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2014:8). Syftet med regelverket är främst att motverka överskuldsättning hos konsumenter. Den mest centrala delen av föreskrifterna innehåller de krav som myndigheten anser måste vara uppfyllda för att verksamheten ska drivas på ett sätt som är sunt. Föreskrifterna omfattar bl.a. krav på att företaget ska fastställa interna regler för kreditgivningen, dokumentera kreditärendena och ha rutiner för uppföljning och hantering av förfallna krediter. Föreskrifterna innehåller också regler om vissa typer av rörliga ersättningar och rutiner för klagomålshantering. Utöver de krav som ska vara uppfyllda för att verksamheten ska kunna anses sund innehåller föreskrifterna bestämmelser om vilka uppgifter som företaget ska lämna till Finansinspektionen när det ansöker om tillstånd. De företag som omfattas av föreskrifterna ska även kvartalsvis rapportera uppgifter till myndigheten. Regeländringarna innebär att högre krav kan ställas på företagen och att Finansinspektionen kan följa utvecklingen på marknaden.

En mer ansvarsfull marknad för konsumentkrediter (dir. 2015:43)

I april 2015 tillsattes en särskild utredare som ska överväga åtgärder för att åstadkomma en mer ansvarsfull marknad för konsumentkrediter (dir. 2015:43). Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2016. De åtgärder

som föreslås ska i första hand vara riktade mot s.k. snabblån, men även andra slags konsumentkrediter om det är lämpligt. Syftet med uppdraget är att stärka konsumentskyddet och minska risken för att konsumentkrediter leder till överskuldssättning. I uppdraget ingår att överväga följande åtgärder:

- att införa en civilrättslig sanktionsregel vid bristande kreditprövning
- att införa ett tak för kreditgivarens kredit- och dröjsmålsränta
- att införa ett tak för de kostnader som en konsument måste betala
- att begränsa möjligheten att förlänga lån
- att införa ett skriftlighetskrav vid ingående av kreditavtal
- att skärpa marknadsförings- och informationskraven.

Utskottets ställningstagande

En hög skuldsättning hos hushållen innebär såväl ökade ekonomiska risker för enskilda hushåll som makroekonomiska stabilitetsrisker. Utskottet konstaterar att flera initiativ har tagits för att hantera hushållens skuldsättning, bl.a. amorteringskravet för nya bolån som riksdagen nyligen beslutade om. Kravet syftar till att motverka makroekonomiska och finansiella stabilitetsrisker förknippade med hushållens skuldsättning. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, i likhet med vad utskottet anförde vid behandlingen av lagförslaget om amorteringskrav, betydelsen av att regeringen och ansvariga myndigheter noga följer effekterna av den nya lagstiftningen, men även hushållens skuldsättning och den makroekonomiska utvecklingen i stort.

Utskottet noterar att det redan pågår en utredning som ska ge förslag på åtgärder för att åstadkomma en mer ansvarsfull marknad för konsumentkrediter. Framför allt avses snabblån men även andra typer av konsumentkrediter. Syftet är att minska risken för att konsumentkrediter leder till överskuldssättning. Utredningen ska bl.a. överväga förutsättningarna för att införa både ett räntetak och ett kostnadstak, men även möjligheterna att förlänga lån ska ses över.

Utskottet vill slutligen påminna om att de relativt nya reglerna om viss verksamhet med konsumentkrediter också omfattar företag med snabblåneverksamhet. Syftet med de nya reglerna som trädde i kraft den 1 juli 2014 är att motverka överskuldssättning hos konsumenter. Regelförändringarna innebär att högre krav kan ställas på företagen eftersom verksamheten måste präglas av en sund kreditgivning. Vidare måste företagen ha tillstånd för att bedriva verksamhet med konsumentkrediter, vilket betyder att de står under Finansinspektionens tillsyn i dessa delar.

Utskottet vill därför avvakta resultaten av pågående arbete innan ytterligare åtgärder vidtas.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena om åtgärder som rör hushållens skuldsättning.

Uppdelning av banker

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om uppdelning av banker. Utskottet hänvisar till pågående EU-förhandlingar om en ny bankstrukturreform som bl.a. omfattar bankdelning.

Jämför reservation 6 (V).

Motionerna

I motion 2015/16:2219 av Valter Mutz m.fl. (MP) förordas en separering av affärsbanker från investmentbanker och en begränsning av den statliga bankgarantin till att endast omfatta affärsbanker.

Också i kommittémotion 2015/16:370 av Ulla Andersson m.fl. (V) anförs att traditionell bankverksamhet bör särskiljas från s.k. investmentverksamhet, vilket har sin grund i den implicita bankgarantin. En bankdelningslag kan också minska risken för intressekonflikter och därmed finansiell instabilitet.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om bankdelning, senast i betänkande 2014/15:FiU22. Utskottet konstaterade att flera insatser för att stärka den finansiella stabiliteten har gjorts, t.ex. stärkta regelverk, förbättrad tillsyn, förstärkt insättningsgaranti och ett krishanteringssystem. Frågan om separation av bankverksamhet behandlades av EU genom förordningsförslaget om en ny bankstrukturreform, varför utskottet avstyrkte motionsyrkandena om bankdelning.

Kompletterande information

EU:s bankstrukturreform (KOM(2014) 43)

Kommissionen presenterade den 29 januari 2014 ett förordningsförslag om strukturella reformer i den europeiska banksektorn (KOM(2014) 43). Förslaget innebär ett förbud för kreditinstitut som uppfyller vissa tröskelvärden att bedriva handel för egen räkning. Förslaget innebär även att den nationella tillsynsmyndigheten får granska ett kreditinstitut för att ta reda på om det bedrivs omfattande spekulativ verksamhet med medel som omfattas av insättningsgarantin. Om så är fallet måste denna del av verksamheten avyttras, avvecklas eller förläggas till en separat kapitaliserad legal enhet. Syftet med ett nytt bankstrukturregelverk med obligatorisk separering av en banks högriskverksamhet är att minska systemriskerna i det finansiella systemen när kreditinstitut hamnar på obestånd.

I juni 2015 enades Europeiska rådet om en gemensam ståndpunkt vid första behandlingen (allmän riktlinje) om utkastet till förordning. I dagsläget pågår

det förhandlingar med Europaparlamentet om den slutliga versionen av förordningen. Den huvudsakliga frågan i förhandlingarna handlar om vilken typ av separation som ska gälla: automatisk och obligatorisk separation av stora banker eller ex post-separation efter en riskbedömning av egenhandelsverksamhetens effekter på det finansiella systemet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet framhåller, i likhet med vid tidigare behandling av motioner om bankdelning, att flera reformer har genomförts för att stärka det finansiella systemet och därmed öka den finansiella stabiliteten. Bland annat har tillsynen över finansmarknaderna stärkts genom nya gemensamma regler för t.ex. kapitaltäckning, krishantering och förstärkt insättningsgaranti.

EU:s förordningsförslag om en bankstrukturreform syftar till att förebygga systemriskerna i det finansiella systemet som kan uppstå när stora och komplexa kreditinstitut hamnar på obestånd. Som en del i detta arbete föreslås en obligatorisk separering av en banks högriskverksamhet, främst egenhandel, från dess kärnverksamhet som inlåning och betaltjänster till privatpersoner.

Utskottet noterar att det för närvarande pågår förhandlingar med Europaparlamentet om den slutliga versionen av förordningsförslaget om vilken typ av separation som avses.

Utskottet finner inga skäl att föregripa förhandlingarna och avstyrker därför motionerna om bankdelning.

Sparbanker och lokal närvaro av banker

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om sparbanker och lokal närvaro av banker. Utskottet hänvisar till pågående EU-förhandlingar om en ny bankstrukturreform.

Motionerna

I motion 2015/16:261 av Jonas Eriksson (MP) förordas en lokal närvaro av bankkontor på platser med låg tillgänglighet till banker (yrkande 1). Närhet till banker är viktigt för nyföretagande och entreprenörskap och därmed för tillväxt och sysselsättning. Motionären förordar också en ökad konkurrens och transparens i banksektorn vad gäller villkor för kontanthantering, in- och utlåning samt räntor och krediter för företagare (yrkande 2). Antalet bankkontor i landet har minskat stort, vilket har lett till minskad transparens när det t.ex. gäller bankernas räntesättning. Det lokala företagandet är beroende av tillgången på krediter och kapital, men också av en säker kontanthantering.

Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (båda S) anför i motion 2015/16:1529 att sparbankerna bör ges möjligheter att konkurrera på samma villkor som andra banker. Sparbankerna saknar i dag möjligheten att ta in externt kapital, vilket försämrar förutsättningarna för att utveckla verksamheten. I dag kan en sparbank som behöver förstärka sin kapitalbas endast använda intjänade medel eller konvertera till bankaktiebolag. En möjlighet kan därför vara att ge sparbanker rätt att utfärda sparbanksaktier, motsvarande egenkapitalbevis eller förlagsinsatser.

Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) föreslår i motion 2015/16:3130 en ändring i sparbankslagen som möjliggör för sparbanker att ta in externt kapital. Motionärerna efterfrågar också ett ändamålsenligt bankregelverk i övrigt som är anpassat till proportionalitet och rimlighet i användningen.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat och avstyrkt motionsyrkanden om sparbanker och lokal närvaro av banker, senast i betänkande 2014/15:FiU22. Utskottet ansåg att sparbankerna har en viktig roll att fylla för att bidra till ökad mångfald och konkurrens på den svenska bankmarknaden. Dock måste det finnas konkurrensneutrala förutsättningar. Utskottet noterade även att regeringen aviserat att den avsåg att tillsätta en utredning för att belysa villkoren som t.ex. tillgång till kapital för mindre banker inom ramen för EU:s bankstrukturreform. I en sådan utredning kunde frågan om de mindre bankernas tillgång till kapital naturligtvis belysas, men utskottet underströk att en annan angelägen fråga ur de mindre bankernas perspektiv är den om proportionaliteten i de regelverk som förhandlats fram inom EU och den ökade rapporteringsskyldighet som regelverket innebär. Detta är också en fråga som sparbanksrörelsen själv lyft fram. Utskottet betonade vikten av att den aviserade utredningen inte dröjer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser, i likhet med vid tidigare behandling, att sparbanker har en viktig uppgift att fylla när det gäller att bidra till ökad konkurrens på bankmarknaden. Sparbankerna står genom sin lokala närvaro också för viktig kunskap och kreditförsörjning för invånare och företag i små och medelstora samhällen. Samtidigt vill utskottet framhålla att alla banker måste bedriva sin verksamhet på konkurrensneutrala villkor.

Under utskottets förra behandling av motioner om bankdelning (bet. 2014/15:FiU22) hade regeringen för avsikt att tillsätta en utredning för att belysa villkoren för de mindre bankerna och frågan om kapitaltillskott till sparbanker, till följd av de nya regelverk på bankmarknaden som under de senaste åren förhandlats fram inom EU. Utskottet anser att frågan om att utreda sparbankers villkor och tillgång till kapital fortfarande är aktuell. Frågan är

dock avhängig att EU antar förordningsförslaget om en ny bankstrukturreform, vilket det i dagsläget pågår förhandlingar om.

Utskottet finner inga skäl att föregripa förhandlingarna på EU-nivå och avstyrker därför motionerna om sparbanker och lokal närvaro av banker.

Regelverk och tillsyn inom finansmarknadsområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om regelverk och tillsyn inom finansmarknadsområdet. Utskottet hänvisar till initiativ på EU-nivå som t.ex. penningtvättsregelverk men också förslag på regelförenklingar, t.ex. prospektdirektivet. Vidare hänvisas till pågående arbete i fråga om bl.a. Svenska skeppshypotekskassan och förutsättningar för småföretag, både generellt och på landsbygden.

Jämför reservation 7 (M).

Motionerna

Hans Hoff (S) efterlyser i motion 2015/16:317 ett tydliggörande av regelverket för Finansinspektionens tillsyn över banker som inte följer penningtvättslagstiftningen. Finansinspektionen kan dra in en banks bankkottorj om en bank inte följer eller grovt åsidosätter gällande lagstiftning. Enligt motionärens mening borde detta även vara möjligt när en bank inte följer gällande regelverk om åtgärder mot penningtvätt.

I motion 2015/16:983 av Borian Åberg (M) efterfrågas en översyn av lagen om Svenska skeppshypotekskassan. Svenska skeppshypotekskassan är en statlig organisation som medverkar vid finansiering av rederiverksamhet. Motionären efterfrågar bättre möjligheter till belåning under lågkonjunktur, men även lån till miljöinvesteringar för att uppfylla miljökrav.

Enligt motion 2015/16:1380 av Rickard Nordin och Ola Johansson (båda C) bör den finansiella sektorn utveckla en policy för att motverka särbehandling av företagare utifrån kön (yrkande 4). Motionärerna förordar ett jämlikt och jämställt samhälle, fritt från diskriminering, och för att detta ska bli verklighet behöver maktstrukturer brytas upp inom såväl vardagslivet och yrkeslivet som näringslivet, däribland den finansiella sektorn.

Lars Hjalmered m.fl. (M) föreslår både i kommittémotion 2015/16:2445 (yrkande 6) och i kommittémotion 2015/16:2455 (yrkande 2) att Finansinspektionen ges i uppdrag att se över hur regelverket kan förenklas för små aktörer inom bank- och finansmarknaden så att konkurrensen kan öka utan att marknadens tillförlitlighet äventyras. Under de senaste åren har regelverken för bank- och finansföretag skärpts flera gånger för att bidra till ökad finansiell stabilitet med anledning av finanskrisen. Skärpta regler kan dock hämma konkurrensen och försvåra för mindre företag att växa enligt motionärerna i de båda motionsyrkandena.

Per Åsling (C) anför i motion 2015/16:2984 att det behövs en översyn av regelverket för kreditvärdering av företag. Motionären menar att kreditvärderingen ser olika ut för företag beroende på var i landet verksamheten som är i behov av kredit ligger. Problemet gäller främst glesbygdsföretag som vill expandera sin verksamhet men har låga fastighetsvärden. Dessa företag riskerar i högre grad sin privata egendom och annan kreditvärdig egendom och tar således större risker i sitt företagande.

Tidigare behandling

Trafikutskottets behandling av utlåningsreglerna för Svenska skeppshypotekskassan (bet. 2014/15:TU11)

Trafikutskottet behandlade i betänkande 2014/15:TU11 olika sjöfartsfrågor, bl.a. utlåningsreglerna för Svenska skeppshypotekskassan enligt en tidigare uppföljningsrapport av svensk sjöfarts konkurrenskraft som utskottet har beställt (2014/15:RFR9). Utskottet noterade att det finns en enighet inom sjöfartsnäringen om Svenska skeppshypotekskassans betydelse när det gäller att erbjuda rederier lån. Utskottet instämde med övriga aktörer inom sjöfartsnäringen i att det är olyckligt att de nuvarande reglerna begränsar utlåningsverksamheten vid en lågkonjunktur när marknadsvärdena är låga på fartyg. Tilläggsinvesteringar för att uppfylla t.ex. kommande miljökrav och energieffektivisering är viktiga för att Sverige också i fortsättningen ska ligga i framkant när det gäller att bedriva en miljöanpassad sjöfart. Utskottet skulle därför välkomna ändrade kriterier för Svenska skeppshypotekskassans utlåningsverksamhet som möjliggör krediter utöver normal belåningsgrad när företaget i övrigt anses vara solvent eller att en riskavtäckningsfond inrättas.

Näringsutskottets behandling av regeringens skrivelse Politik för hållbart företagande (bet. 2015/16:NU12)

Näringsutskottet har nyligen behandlat regeringens skrivelse Politik för hållbart företagande (bet. 2015/16:NU12). I skrivelsen redovisar regeringen vilka förväntningar som kan ställas på företag när det gäller att ta ansvar för social utveckling, bl.a. i fråga om jämställdhet. De mål som regeringen formulerat handlar om att motverka den könsuppdelade arbetsmarknaden och den strukturella löneskillnaden mellan män och kvinnor, verka för att heltid ska vara norm på arbetsmarknaden och att sträva efter att bolagsstyrelser ska bestå av minst 40 procent av vardera könet.

Regelförenkling inom finansmarknadsområdet för att öka konkurrensen

Flera regelförenklande initiativ har tagits av EU-kommissionen i arbetet med att skapa en kapitalmarknadsunion. I finansutskottets behandling av EU-kommissionens grönbok om en kapitalmarknadsunion (KOM(2015) 63)

angavs att de grundläggande principerna för en kapitalmarknadsunion är väl avvägda (utl. 2014/15:FiU29). Enligt utskottet var det angeläget att underlätta för i synnerhet små och medelstora företag att söka finansiering på kapitalmarknaderna. Några sådana initiativ är förenklingar av prospektreglerna, förbättringar av kreditinformationen om företagen och en standardiserad förenklad redovisningsstandard. Samtidigt är det utskottets uppfattning att skyddet för investerarna ska upprätthållas. Både de som söker finansiering och de som tillhandahåller den måste uppleva att marknaden fungerar väl. För att arbetet ska bli framgångsrikt ville utskottet särskilt betona vikten av finansiell stabilitet och ett effektivt skydd för investerare och konsumenter.

Utskottet granskade också rapporten Färdigställandet av EU:s ekonomiska och monetära union som presenterades inför Europeiska rådets möte den 25–26 juni 2015 (utl. 2015/16:FiU13). Rapporten anger en plan i två steg med åtgärder i arbetet med EMU:s fyra grundstenar: ekonomisk union, finansiell union, finanspolitisk union och politisk union. Den första grundstenen avser euroländernas ekonomier vilka ska leva upp till bindande krav i fråga om konkurrenskraft och motståndskraft. Under det första steget från juli 2015 fram till juli 2017 handlar arbetet om att utveckla befintliga instrument inom ramen för gällande fördrag. Inriktningen ligger på att öka konkurrenskraften och den strukturella konvergensen, dvs. att modernisera euroländernas ekonomier till en likartad hög nivå. I det andra steget fr.o.m. juli 2017 kommer det att presenteras lagförslag om ett antal allmänna krav för den ekonomiska politiken när det gäller t.ex. arbetsmarknad, konkurrenskraft och företagsklimat. Utskottet instämde med regeringen i att fokus bör ligga på att effektivt genomföra det befintliga regelverket för ekonomisk-politisk samordning, snarare än att diskutera nya förfaranden och organ. Utskottet betonade särskilt vikten av att främja ett gott samarbete och likvärdighet mellan medlemsstater inom och utanför euroområdet och välkomnade rådets uttalande om att fullbordandet av EMU måste ske med fullständig respekt för den inre marknaden och på ett öppet och transparent sätt.

Kreditvärdering

Likalydande motioner om att se över regelverket för att utjämna risktagandet i företagande, oberoende av geografiskt läge, har behandlats flera gånger, senast av skatteutskottet i betänkande 2014/15:SkU17. Motionen avstyrktes med hänvisning till pågående utredningsarbete om bl.a. förutsättningar för företagande. Dels tillsattes en utredning den 5 februari 2015 som ska utreda utvecklingen av innovations- och entreprenörskapsklimatet (dir. 2015:10), däribland att företagen ges goda ramvillkor, bl.a. att regelverken ska vara enkla, tydliga och ändamålsenliga, dels har regeringen aviserat att man avser att göra en översyn av kapitalförsörjningen för företag. Utredaren ska samordna sig med den översynen, och den 11 november 2015 presenterades en delrapport med slutsatser som bedöms ha bäring på regeringens forsknings-

och innovationspolitik. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 oktober 2016.

När finansutskottet behandlade och avstyrkte en liknande motion om kreditvärdering i betänkande 2011/12:FiU22 påminde utskottet om att näringsidkare enligt 30 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) har möjlighet att på skattemässigt förmånliga villkor använda en del av överskottet från näringsverksamheten till investeringar genom s.k. periodiseringsfonder. Utskottet hänvisade också till pågående utredningar på företagsskatteområdet.

Kompletterande information

Penningtvättsutredningen (SOU 2016:8)

Penningtvättsutredningen överlämnade den 1 februari 2016 sitt slutbetänkande (SOU 2016:8) till regeringen. Betänkandet bereds för närvarande i Regeringskansliet. Utredningen lämnade lagförslag på hur det fjärde penningtvättsdirektivet ska genomföras i svensk rätt. Bland annat föreslås att den nuvarande penningtvättslagen (lagen [2009:62] om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism) ska ersättas med en ny lag. För verksamhetsutövarens del innebär detta att omfattningen av åtgärder, förfaranden, kontroller m.m. fortlöpande ska anpassas efter riskerna.

Ingripanden mot kreditinstitut och vissa fysiska personer regleras i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse. Om ett kreditinstitut har åsidosatt sina skyldigheter enligt någon författning ska Finansinspektionen ingripa, bl.a. genom förelägganden, förbud, beslut om sanktionsavgift eller återkallelser av tillstånd. Utredningens bedömning är att det fjärde penningtvättsdirektivets krav på tillsyn i stora delar är tillgodosett inom ramen för gällande rätt. Huvuddragen i de bestämmelser som reglerar tillsyn överförs därför till den nya lagen. I vissa avseenden föreslås nya krav på tillsynsmyndigheterna. Utredningen anser dock att behovet av lagstiftningsändringar är större när det gäller sanktioner. Tillsynsmyndigheterna föreslås få nyttja en rad olika åtgärder när tillsyn bedrivs med stöd av penningtvättslagen. Åtgärderna avser föreläggande om rättelse, förbud att under viss tid inneha en ledande funktion i en juridisk person, sanktionsavgifter mot verksamhetsutövare som är fysiska eller juridiska personer och mot fysiska personer i egenskap av ledningspersoner samt föreläggande att upphöra med verksamheten.

Finansinspektionens befogenheter (svar på fr. 2014/15:548)

Finansmarknadsminister Per Bolund svarade på en skriftlig fråga från Hans Hoff (S) om på vilket sätt regeringen avser att agera när det gäller Finansinspektionen för att tydliggöra vad som gäller när tillståndet dras in för en bank som inte följer eller grovt åsidosätter gällande lagstiftning, exempelvis penningtvättslagstiftningen (svar på fr. 2014/15:548). Enligt 15 kap. bank- och finansieringsrörelselagen (2004:297) ska Finansinspektionen ingripa om ett

kreditinstitut har åsidosatt sina skyldigheter enligt gällande regelverk, i detta fall om institutet inte följer penningtvättsregelverket. Finansinspektionen ska då utfärda ett föreläggande för institutet att komma till rätta med situationen eller göra en anmärkning. Om överträdelsen är allvarlig ska institutets tillstånd återkallas eller också om det är tillräckligt, får institutet en varning. Vid valet av åtgärd mot institutet ska Finansinspektionen ta hänsyn till försvårande respektive förmildrande omständigheter som framgår av lagen. Myndigheten har således möjlighet enligt gällande lagstiftning att genom olika åtgärder ingripa mot en bank, exempelvis genom att återkalla dess tillstånd. Lagstiftningen ger möjlighet att anpassa sanktionen efter hur allvarlig överträdelse som har begåtts, vilket återspeglas i Finansinspektionens ingripanden mot Nordea och Handelsbanken. Inspektionen har även använt sig av möjligheten att återkalla tillstånd att driva finansieringsrörelse i fråga om Exchange Finans Europe AB för bl.a. brott mot penningtvättsregelverket.

Svenska skeppshypotekskassan

Närings- och innovationsminister Mikael Damberg fick en skriftlig fråga om ifall regeringen avser att verka för ändrade kriterier för Svenska skeppshypotekskassans utlåningsverksamhet som möjliggör krediter över normal belåningsgrad när företaget i övrigt är solvent. Som svar angavs att likvärdiga konkurrensvillkor för svenska rederier i internationell trafik är av yttersta vikt och att regeringen avser att se över möjliga regelförändringar inom sjöfartsområdet och återkomma samlat kring dessa. Kriterierna för Svenska skeppshypotekskassans utlåningsverksamhet kommer att ingå i översynen.¹¹

Regelförenkling för finansiella institut för att öka konkurrensen

EU-kommissionen har tagit flera regelförenklande initiativ i arbetet med att skapa en kapitalmarknadsunion. Ett aktuellt exempel är kommissionens förslag om ett reviderat prospektivdirektiv för att förenkla för små och medelstora företag att anskaffa externt kapital (KOM(2015) 583). Syftet med ett reviderat prospektivdirektiv är att minska hindren för företag som ger ut värdepapper till potentiella investerare genom ett tydligare och enklare regelverk. Den 4 februari 2016 hade utskottet överläggning med finansmarknadsminister Per Bolund i ärendet. Regeringen ställde sig i huvudsak positiv till inriktningen på kommissionens förslag och möjligheterna för företag att enklare få tillgång till kapital samtidigt som företagens administration och regelbörda minskas. Utskottet konstaterade att det fanns stöd för regeringens redovisade ståndpunkt.

Närings- och innovationsminister Mikael Damberg angav i sitt svar på en skriftlig fråga om regelförenkling för företag i allmänhet att det pågår ett

¹¹ Närings- och innovationsminister Mikael Dambergs svar på fråga 2015/16:319 av Boriana Åberg (M) Svenska skeppshypotekskassans utlåningsverksamhet.

ständigt arbete med att förbättra regelgivningsprocesserna för svenska företag och att frågan är prioriterad.¹² Närmast kan nämnas att Regelrådet permanentades från den 1 januari 2015 och att det dåvarande kansliets uppgifter inordnades i Tillväxtverket samtidigt som ett särskilt beslutsorgan inrättades för beslut i rådets ärenden. Det i kombination med ökad rådgivning, stöd och utbildning förväntas förbättra kvaliteten på rådets konsekvensutredningar.

Slutligen nämndes att Sverige står sig väl i arbetet med regelförenklningar för företag vid en internationell jämförelse (OECD:s rapport Regulatory Policy Outlook 2015 som presenterades den 28 oktober 2015). Regeringen analyserar för närvarande OECD:s rapport för att se vilka åtgärder som eventuellt kan vidtas för att ytterligare förbättra regelgivningsprocesserna.

Lika konkurrensvillkor för alla företag, även på landsbygden

På frågan hur regeringen avser att säkerställa att alla företagare har lika konkurrensvillkor svarade landsbygdsminister Sven-Erik Bucht att regeringen avser att stärka näringslivsklimatet för företag på landsbygden bl.a. genom att inom det nuvarande landsbygdsprogrammet erbjuda investeringsstöd för diversifiering av verksamhet, både för lantbruksföretagare och för andra företagare på landsbygden.¹³ Regeringen har även tillsatt en parlamentarisk kommitté som ska ta fram ett underlag som bidrar till en politik för bl.a. tillväxt och sysselsättning på en attraktiv landsbygd (dir. 2015:73).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är angeläget att små och medelstora företag inom finansmarknadsområdet ges goda förutsättningar att växa och därigenom bidra till en sund konkurrens. Utskottet konstaterar också att det på EU-nivå har tagits flera regelförenklande initiativ när det gäller små och medelstora företags möjligheter att söka finansiering på kapitalmarknaderna, t.ex. genom förenklade prospektregler och en förbättrad kreditinformation.

Utskottet noterar att regeringen bedriver ett fortlöpande arbete med att se över regelverket för att göra det enklare för företag att driva verksamhet. Detta gäller generellt och inte enbart företag med finansiell verksamhet. Regeringen har tillsatt en utredning som avser att bl.a. analysera ramvillkoren för ett framgångsrikt företagande, där ett enkelt och tydligt regelverk är en viktig del. Den s.k. entreprenörskapsutredningen ska lämna sitt slutbetänkande i oktober 2016, där också en särskild översyn av företagens kapitalförsörjning ingår. Utskottet vill också i detta sammanhang påminna om att regeringen avser att stärka näringslivsklimatet för företag på landsbygden, bl.a. genom att erbjuda

¹² Närings- och innovationsminister Mikael Dambergs svar på fråga 2015/16:645 av Jörgen Warborn (M) Regelförenkling för ökad svensk konkurrenskraft.

¹³ Landsbygdsminister Sven-Erik Buchts svar på fråga 2015/16:768 av Cecilia Widegren (M) Lika konkurrensvillkor för alla företag.

företagen investeringsstöd. Även ett mer långsiktigt arbete om sysselsättning och tillväxt på landsbygden har nyligen initierats.

Utskottet konstaterar att det pågår en beredning av penningtvättsutredningens betänkande som innehåller förslag på hur det fjärde penningtvättsdirektivet ska genomföras i svensk rätt. Utskottet noterar att tillsynsmyndigheterna föreslås kunna använda en rad olika åtgärder när tillsyn bedrivs med stöd av penningtvättslagen. Utskottet finner inga skäl att föregripa den fortsatta beredningen av betänkandet.

Slutligen noterar utskottet att regeringen avser att se över regelverket för Svenska skeppshypotekskassans utlåningsverksamhet, detta med anledning av att de nuvarande reglerna för Skeppshypotekskassan begränsar utlåningsverksamheten vid en lågkonjunktur när marknadsvärdena är låga på fartyg, vilket försämrar förutsättningarna för hållbara investeringar och för att klara kommande miljökrav. Utskottet instämmer med trafikutskottets bedömning att krediter över normal belåningsgrad bör vara möjliga när företaget i övrigt anses vara solvent.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden om regelverk och tillsyn inom finansmarknadsområdet.

Hållbart finansiellt system

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ett hållbart finansiellt system. Utskottet hänvisar till flera reformer på EU-nivå för att stärka det finansiella systemet, t.ex. i fråga om kapitaltäckning, blankning och derivathandel, men också till initiativ för gröna investeringar. Utskottet hänvisar också till regeringens pågående arbete med en hållbar finansmarknad.

Motionerna

I motion 2015/16:2125 av Carl Schlyter (MP) efterfrågas ett hållbart finansiellt system (yrkande 1). Bakgrunden är att det finansiella systemet är komplext och förknippat med stora risker. Det finns ett antal åtgärder som kan bidra till ökad finansiell stabilitet. Motionären vill bl.a. införa ett förbud mot blankning, dvs. försäljning av belånade finansiella instrument som t.ex. aktier via lån för senare återköp av dessa till en förväntad lägre kurs (yrkande 2). Blankning är förknippat med stora risker och svårt att motivera ur ett samhällsnyttoperspektiv, enligt motionären. EU har infört ett förbud mot nakenblankning, och Sverige bör därför ligga steget före och införa ett totalt blankningsförbud. Vidare förordar motionären marknadsbaserade försäkringar i stället för att staten i första hand måste ta ansvar för spararnas insättningar (yrkande 3). Sparares pengar bör garanteras för att upprätthålla förtroendet för banksektorn, men banker borde själva garantera insättningarna

genom att betala en riskpremie hos ett återförsäkringsbolag. En sådan lösning bidrar till en marknad för riskvärdering och ökad insyn som även företag kan dra nytta av. Motionären anser också att EU:s arbete med en gemensam insättningsgaranti innebär moraliska risker som kan leda till ökat risktagande, och att Sverige därför borde stå utanför. Vid en gemensam insättningsgaranti bör medlemsstaterna säkerställa att de under lång tid efteråt kan återkräva eventuella kostnader från banksektorn.

I motionen förordas krav på att införa 100 procent reservtäckning för banker (yrkande 4). Full kapitaltäckning för banker skulle kunna minska både de offentliga och de privata skulderna och bidra till en stabil finansiell ekonomi med minskad risk för stora bostadsbubblor. Vidare efterfrågar motionären förbud mot spekulation på livsmedel (yrkande 5). FN:s livsmedelsorgan FAO har vid flera tillfällen varnat för hur derivathandel som inte är kopplad till faktiska livsmedelsbehov har ökat volatiliteten och hastigheten på prisförändringar och hur detta drabbar bönder. Enligt motionären har EU-parlamentet uttalat stöd för ett förbud mot spekulation på livsmedel. Slutligen anförs möjligheten att införa lokala eller alternativa valutor för att skapa skuldfria pengar som även ska kunna användas mellan företag för att undvika problem med låg kredittillgång (yrkande 6). En förutsättning för att införa alternativa valutor är att skatteindrivning och andra system anpassas, varför möjligheterna att införa komplementära valutor eller betalssystem bör utredas, enligt motionären.

Valter Mutt och Annika Lillemets (båda MP) förordar i motion 2015/16:2268 statlig egenfinansiering av gröna investeringar inom t.ex. järnväg, förnybar energi och energieffektiviseringar, s.k. green infrastructure quantitative easing. Tillvägagångssättet innebär att ett lands centralbank eller en nationell investeringsbank avsätter pengar för att finansiera investeringar i grön infrastruktur. På så sätt kan gröna investeringar genomföras utan dröjsmål eller ökad statlig skuldsättning, vilket också kan skapa nya jobb, enligt motionärerna.

Tidigare behandling

Förbud mot nakenblankning

Utskottet behandlade och avstyrkte ett motionsyrkande om förbud mot nakenblankning i betänkande 2012/13:FiU13. Utskottet anförde att det krävs ett antal villkor för att en blankning ska få genomföras, vilket regleras i detalj i delegerade akter som beslutas av kommissionen. EU-förordningen innebär en fullständig harmonisering av bestämmelserna om blankning inom EU, varför medlemsstaterna inte kan införa vare sig mildare eller strängare regler än EU-rätten anger i frågan.

Högre kapitaltäckningskrav

Utskottet avstyrkte en motion om progressiva kapitaltäckningskrav i samband med behandlingen av regeringens proposition om genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet (bet. 2013/14:FiU19). I motionen föreslogs att Finansinspektionen skulle ges befogenhet att skärpa kraven på storbankernas kärnprimärkapital genom progressiva kapitalkrav – ju större bank, desto större kapitaltäckningskrav. Utskottet välkomnade regeringens lagförslag som innebär att svensk rätt anpassas till tillsynsförordningen och att kapitaltäckningsdirektivet införlivas eftersom detta bidrar till att förhindra överdrivet risktagande inom den finansiella sektorn. Förutsatt att regeringen följer upp tillämpningen av det nya regelverket fann utskottet därför inga skäl att rikta tillkännagivanden till regeringen i denna del.

Gemensam nordisk valuta

En motion om alternativa valutor i form av förslag på att införa en gemensam nordisk valuta behandlades i betänkande 2012/13:FiU23. Utskottet avstyrkte yrkandet med motiveringen att det inte var aktuellt att byta ut den rörliga växelkursregimen mot någon annan regim.

Gröna investeringar

Liknande motioner om att utreda etablering av en grön investeringsbank har behandlats flera gånger, senast i betänkande 2013/14:FiU22. Utskottet avstyrkte yrkandet med motiveringen att det redan finns olika möjligheter att genom statlig medverkan stödja bl.a. gröna innovationsprojekt. Vidare framhölls att statens viktigaste roll i förhållande till den finansiella infrastrukturen bör vara att reglera och utöva tillsyn över denna.

Utskottet granskade kommissionens meddelande En investeringsplan för Europa (KOM(2014) 903) som presenterades den 26 november 2014 (utl. 2014/15:FiU16). Planen innehåller tre delar, varav en avser en ny europeisk fond för strategiska investeringar (Efsi) i nära samarbete med Europeiska investeringsbanken (EIB). Utskottet välkomnade investeringsplanen som ett viktigt komplement till andra åtgärder för att stärka den europeiska konkurrenskraften och tillväxten, och bidra till en hållbar utveckling. Investeringsplanen bör enligt utskottet bl.a. kunna bidra till omställningen mot en grön resurseffektiv ekonomi, t.ex. genom hållbara investeringar på energi-, miljö- och klimatområdet med fokus på innovativa teknologier. Investeringsfondens finansiering löper fram till 2017, och mot bakgrund av det ansåg utskottet att investeringsplanen bör utvärderas efter denna period. Förordningen för de två första delarna i investeringsplanen, dvs. för bl.a. Efsi, antogs av rådet den 25 juni 2015 och trädde i kraft i början av juli 2015.

Kompletterande information

Regeringens arbete med en hållbar finansmarknad

I budgetpropositionen för 2016 som beslutats av riksdagen redovisas ett nytt delmål för finansmarknadsområdet – att det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling, vilket avser miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter (prop. 2015/16:1 utg.omr. 2). Utskottet delade regeringens bedömning att agerandet och ägandet på finansmarknaderna ska vara ansvarsfullt och hållbart, varför ett nytt delmål om hållbarhet välkomnades (bet. 2015/16:FiU2). De s.k. ESG-målen (environmental, social and governance criteria) ska tydliggöra ett ansvarsfullt agerande.

Regeringens hållbarhetsmål är nytt, men flera initiativ har redan tagits i denna riktning. Bland annat har 2014 års fondutredning (dir. 2014:158) fått nya direktiv om att även föreslå åtgärder för hur man kan förbättra informationen och jämförbarheten när det gäller fondförvaltarnas integrering av hållbarhetsaspekter i den löpande förvaltningen. Regeringen har remitterat förslag till ny lagstiftning för AP-fonderna att investera ansvarsfullt och hållbart (Ds 2015:34). AP-fonderna föreslås även ta hänsyn till de svenska miljömålen, där det är möjligt. En fråga som regeringen låtit utreda är kreditgivning till företag utifrån ett miljö- och hållbarhetsperspektiv. Enligt en rapport från Finansinspektionen behöver man öka transparensen i utlåningen och göra det lättare för t.ex. småsparare att göra hållbara val när de väljer bank.

Finansinspektionen har fått i uppdrag att redovisa bankernas riktlinjer för kreditgivningen utifrån ett miljö- och hållbarhetsperspektiv. Myndigheten kan också föreslå åtgärder som kan inkluderas i bankernas kreditgivning till företag som i dagsläget inte har eller uppnår i sammanhanget relevanta mål, t.ex. koldioxidreduceringsmål eller energieffektiviseringsmål. Vidare har regeringen gett Finansinspektionen i uppdrag att redovisa hur miljö- och klimatförändringar kan påverka den finansiella stabiliteten på lång sikt och vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att motverka negativa effekter på det finansiella systemet.

Under våren 2015 ägde rundabordssamtal rum som samlade investerare, myndigheter, akademien och civilsamhället för att diskutera hur det ska bli lättare att göra hållbara val som småsparare. Samtidigt ska en utredning se över hur jämförbarheten mellan olika fondaktörers hållbarhetsarbete kan öka. Uppdraget omfattar alla hållbarhetsaspekter och ansvarsfullt företagande, dvs. även aspekter som mänskliga rättigheter och etiska placeringar.

Regeringen avser att lämna lagförslag på hur ökade krav kan ställas på de större bolagens hållbarhetsrapportering. Kraven medför något högre kostnader för bolagen men ökad transparens och insyn för investerare. Enligt regeringen ska det bli enklare att ta del av det hållbarhetsarbete som bedrivs och även att jämföra bolagens tillvägagångssätt.

Åtgärder för att stärka det finansiella systemet inom EU

För att stabilisera finansmarknaderna har EU under de senaste åren löpande reformerat det finansiella regelverket. Bland annat har tillsynen av marknaderna skärpts genom inrättandet av tre europeiska tillsynsmyndigheter och ett organ för makrotillsyn, men också genom nya gemensamma regler för t.ex. kapitaltäckning, blankning och derivathandel. Några centrala reformer för ökad finansiell stabilitet redovisas i det följande.

Kapitaltäckningsregelverket

Det nuvarande kapitaltäckningsregelverket trädde i huvudsak i kraft i svensk rätt den 2 augusti 2014 (bet. 2013/14:FiU19, rskr. 2013/14:390). Då antogs bl.a. en ny lag om kapitalbuffertar som syftar till att hantera både cyklisk och strukturell systemrisk (lagen [2014:966] om kapitalbuffertar). Den andra lagen innehåller bestämmelser som kompletterar EU:s tillsynsförordning och genomför delar av kapitaltäckningsdirektivet (lagen [2014:968] om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag). Vissa bestämmelser i lagen (2006:1371) om kapitaltäckning och stora exponeringar överfördes också till lagen om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag.

Krishanteringsdirektivet

En aktuell EU-reform är det krishanteringsdirektiv som infördes i svensk rätt den 1 februari 2016. Vid utskottets behandling av regeringens lagförslag (bet. 2015/16:FiU17) framhöll utskottet att direktivet i huvudsak borde genomföras i svensk rätt på det sätt som regeringen föreslog. Direktivet innebär att det införs ett ramverk för resolution av kreditinstitut och värdepappersföretag. Syftet med resolutionsprocessen är att företagets ägare och långivare snarare än staten ska bära eventuella förluster i företaget. Krishanteringsdirektivet syftar inte bara till att göra det möjligt att rekonstruera eller avveckla kreditinstitut och värdepappersföretag utan ska även bidra till att undvika att enskilda företag hamnar i problem som kan tvinga fram en resolution. Direktivet innehåller både bestämmelser om resolution, förberedelser för ett sådant förfarande och förebyggande tillsynsåtgärder.

En gemensam insättningsgaranti

Ett ytterligare exempel på en stabilitetshöjande reform är kommissionens förordningsförslag om en gemensam insättningsgaranti som avses genomföras i svensk rätt den 1 juli 2016 (KOM(2015) 586). Regeringen överlämnade en proposition den 17 mars. Förslaget innebär att en gemensam fond successivt skapas för att bidra till nationella insättningsgarantier genom likviditetsstöd och förlusttäckning. Syftet med fonden är att öka motståndskraften mot finanskriser genom att sårbarheten i de nationella insättningsgarantierna minskar och kopplingen mellan banker och stater blir svagare. Systemet föreslås hanteras av en gemensam resolutionsnämnd som finansieras med avgifter från de kreditinstitut som är knutna till de deltagande medlemsstaterna och de nationella insättningsgarantisystemen. Ett sådant upplägg innebär att

statsbudgeten i enskilda medlemsländer inte påverkas direkt. Den 4 februari 2015 höll utskottet överläggningar med finansmarknadsminister Per Bolund i frågan. Regeringen anser att det kan vara motiverat med en gemensam insättningsgaranti förutsatt att den kombineras med åtgärder för att minska risker i banksystemet, särskilt när det gäller ökat risktagande på grund av delade kostnader, s.k. moral hazard. Utskottet konstaterade att det fanns stöd för regeringens ståndpunkt.

Kommissionen har också aviserat ytterligare åtgärder för att minska riskerna i banksektorn (KOM(2015) 287). Åtgärderna avser bl.a. en ökad harmonisering av hur mikro- och makrotillsyn får genomföras i medlemsstaterna genom ändringar i kapitaltäckningsregelverket och ytterligare tillsynsåtgärder inklusive överenskommet regelverk från Baselkommittén.

Blankning

Den 1 januari 2013 trädde en blankningslag i kraft (lagen [2012:735] med kompletterande bestämmelser till EU:s blankningsförordning) där syftet var att anpassa svensk lagstiftning till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 236/2012 om blankning och vissa aspekter av kreditswappar (blankningsförordningen). Syftet är att öka transparensen för korta positioner i finansiella instrument, men också att begränsa potentiella avvecklingsproblem och andra risker som är förknippade med s.k. nakenblankning. Utskottet ansåg att det var ändamålsenligt att genomföra blankningsförordningen i svensk rätt enligt förslagen i propositionen (bet. 2012/13:FiU13).

Lagen anger att Finansinspektionen får möjlighet att förbjuda eller begränsa blankning eller korta positioner i aktier eller statspapper. Möjligheten gäller vid ogynnsamma händelser eller en utveckling som är ett allvarligt hot mot den finansiella stabiliteten eller marknadsförtroendet. Reglerna ska således bidra till att minska stabilitetsrisker och upprätthålla tilliten till marknaden. I sådana situationer ska blankningsförordningen också säkerställa samarbetet, dels mellan behöriga myndigheter, dels mellan de nationella myndigheterna och den europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten Esma.

Stärkta tillsynsregler för handel med råvaruderivat (Mifid II-direktivet)

2013 års värdepappersmarknadsutredning presenterade sitt slutbetänkande (SOU 2015:2) den 29 januari 2015 med förslag till lagändringar som krävs i svensk rätt för att genomföra Mifid II-direktivet och anpassningen till Mifir-förordningen.¹⁴ Betänkandet bereds för närvarande i Regeringskansliet, och under hösten 2016 väntas en proposition överlämnas till riksdagen.

¹⁴ Direktiv (EU) nr 65/2014 (Markets in Financial Instruments Directive, Mifid II) och förordning (EU) nr 600/2014 (Markets in Financial Instruments Regulation, Mifir). Kommissionen har nyligen föreslagit en senareläggning av ikraftträdandedatum för Mifid II

Direktivet och förordningen innebär stärkta ramar för den nuvarande regleringen av marknader för finansiella instrument, dvs. tillståndspliktiga verksamheter, däribland handel med råvaruderivat, men också när handeln bedrivs utanför reglerade marknader och andra handelsplatser.¹⁵ Genomförandet av Mifid II medger också i vissa delar strängare nationella bestämmelser än vad som föreskrivs i direktivet, t.ex. när det gäller sanktioner och andra ingripanden.

Utredningen bedömer att Finansinspektionen redan i dag har en rad befogenheter, t.ex. rätt att få information och dokumentation om storleken eller syftet med en position eller en exponering i råvaruderivat. Direktivet ställer dock nya krav på gränser för, hantering av och rapportering av positioner i råvaruderivat och utsläppsrätter m.m. Utredningen föreslår därför att det införs en ny bestämmelse i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden som ger Finansinspektionen rätt att begära att en person vidtar åtgärder för att minska storleken på en position eller exponering. Myndigheten föreslås också få rätten att begränsa möjligheten för en person att ingå ett råvaruderivatkontrakt. Vidare föreslås inspektionen kunna ingripa mot den som överträder en positionslimit avseende råvaruderivat som inspektionen eller någon annan behörig myndighet har beslutat. När det gäller jordbruksråvaruderivat ska den behöriga myndigheten rapportera till och samarbeta med de offentliga organ som är ansvariga för tillsyn, förvaltning och reglering av fysiska jordbruksmarknader (förordning nr 1308/2013). Utredningen bedömer dock att dessa situationer omfattas av den generella regeln om samarbete i 23 kap. 5 § lagen om värdepappersmarknaden.

Bakgrunden till en stärkt EU-reglering av råvarumarknaden var ett tidigare G20-möte 2009 där man enades om att förbättra funktionssätten för och transparensen på råvarumarknaderna för att komma till rätta med alltför stor volatilitet i råvarupriserna (skäl 125, direktiv (EU) nr 65/2014). Kommissionen uppmärksammade frågorna i två meddelanden som redovisade dels förutsättningar för en bättre fungerande livsmedelsförsörjningskedja, dels förslag på åtgärder för att förbättra råvarumarknadernas funktionssätt inför översynen av Mifid I-direktivet. Under hösten 2011 godkändes principer för reglering och tillsyn av råvaruderivatmarknader, bl.a. att ge tillsynsmyndigheter formella positionshanteringsbehörigheter men också befogenhet att i förväg fastställa positionslimiter när så är lämpligt.

Virtuella valutor

Den debatt som förs om alternativa valutor avser i första hand virtuella valutor, t.ex. bitcoin. Till stor del handlar det om hur man kan reglera och öka insynen i användningen av valutan. EU-kommissionen har nyligen presenterat en

(KOM(2016) 56) och Mifir (KOM(2016) 57). Anledningen är omfattande tekniska problem med genomförandet som den europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (Esma) har uppmärksammat kommissionen på. Rättsakterna föreslås träda i kraft den 3 januari 2018.¹⁵ Det finns också verksamheter och företeelser som undantas från tillämpning, t.ex. egen handel med råvaruderivat om det är ett komplement till företagets huvudsakliga handel.

åtgärdsplan för att ytterligare stärka det europeiska ramverket för att bekämpa terrorismfinansiering. Enligt åtgärdsplanen avser kommissionen att under det andra kvartalet 2016 lämna lagförslag på bl.a. reglering av virtuella valutor och förbetalda betalningsmedel genom ett tillägg till det redan beslutade fjärde penningtvättsdirektivet. Regleringen kommer troligen också att syfta till att öka möjligheten att identifiera den som använder tjänsterna och därmed förbättra möjligheterna att spåra och förhindra misstänkta transaktioner. Lagstiftningsförslaget kommer också att syfta till att förstärka kraven på kundkännedom som är kopplade till transaktioner som utförs med banker och andra utövare i högriskländer utanför EU.

Under EU-nämndens överläggning med finansminister Magdalena Andersson den 10 februari 2016 framkom att regeringen generellt sett ställer sig positiv till den fortsatta behandlingen av förslagen i kommissionens åtgärdsplan. Det fanns stöd i nämnden för regeringens ståndpunkt. Under Ekofinmötet den 12 februari 2016 behandlades kommissionens åtgärdsplan, som välkomnades av rådet. I de antagna rådsslutsatserna betonas vikten av att kommissionen lägger fram förslag om virtuella valutor och förbetalda betalningsmedel, finansunderrättelsetjänsters tillgång till information och smuggling av kontanter. I slutsatserna skrev rådet också in tydliga tidsfrister inom fyra olika områden som exempelvis innebär ökad kontroll av virtuella valutor och att förhindra terrorismfinansiering genom att begränsa möjligheten till kontantbetalningar och användningen av stora sedlar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med vid tidigare bedömning att finansmarknaden bör vara ansvarsfullt och hållbart driven och välkomnar därför regeringens pågående arbete med ett hållbart finansiellt system. Det är enligt utskottets uppfattning positivt att flera initiativ har tagits i denna riktning, dels genom ett nytt delmål för finansmarknadsområdet med ett tydligt miljö- och hållbarhetsmål, dels genom förslag på ny lagstiftning och myndighetsuppdrag utifrån sådana aspekter.

Utskottet konstaterar att EU under de senaste åren löpande har reformerat det finansiella regelverket för att stabilisera det finansiella systemet, bl.a. genom nya regler för bl.a. kapitaltäckning, blankning och derivathandel. Det s.k. Mifid II-direktivet omfattar handel med råvaruderivat, och de lagförslag som behövs för direktivets genomförande innebär en stärkt reglering av tillsynen av råvaruderivat, vilket utökar Finansinspektionens befogenheter i denna del. Betänkandet bereds för närvarande av regeringen, varför utskottet inte vill föregripa arbetet.

Utskottet noterar att EU-kommissionen har aviserat ytterligare åtgärder för att stärka den finansiella stabiliteten i banksektorn. Utskottet delar regeringens bedömning att det är viktigt att uppmärksamma att reformer som t.ex. en gemensam insättningsgaranti bör kombineras med åtgärder för att minska

andra problem som kan uppstå i banksystemet som t.ex. ökat risktagande på grund av delade kostnader, s.k. moral hazard.

Slutligen vill utskottet påminna om att EU:s antagna investeringsplan kan vara ett viktigt bidrag till en konkurrenskraftig och hållbar utveckling som förbättrar förutsättningarna för hållbara investeringar på energi-, miljö- och klimatområdet.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena om ett hållbart finansiellt system.

Islamisk finansiering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om islamisk finansiering. Utskottet hänvisar till tidigare bedömningar av regelverket och Finansinspektionens pågående handläggning av en tillståndsansökan som avser bl.a. islamiska banktjänster.

Motionen

Amir Adan (M) förespråkar i motion 2015/16:173 en översyn av lagstiftningen inom främst konsumentskydd och på skatteområdet för att möjliggöra för bankverksamhet med islamisk finansiering, dvs. lån utan ränta. Eftersom islam bl.a. förbjuder räntetransaktioner kan kunden i stället för ränta betala en avgift till banken. En bank kan då köpa en bostad som sedan hyrs av kunden. Motionären menar att islamisk finansiering kan öppna möjligheterna för fler att finansiera sitt boende eller företagande, vilket kan skapa arbetstillfällen.

Tidigare behandling

Utskottet har vid tidigare tillfällen behandlat och avstyrkt motionsyrkanden om lån utan ränta. Bedömningen har varit att lån utan ränta är möjligt att införa inom ramen för befintlig lagstiftning (bet. 2014/15:FiU22).

Kompletterande information

Finansinspektionen har tidigare undersökt om det finns hinder i befintlig lagstiftning för att banker ska kunna starta islamisk bankverksamhet i Sverige (PM 2008-08-28, dnr 08-7999). Slutsatsen var att det inte finns några absoluta hinder i lagstiftningen. Varje enskild ansökan om bankverksamhet prövas normalt var för sig tillsammans med de produkter och tjänster som banken tänker erbjuda.

Enligt uppgift från Finansinspektionen har myndigheten inte gjort någon ny bedömning av förutsättningar för islamisk bankverksamhet enligt nuvarande regelverk. Inspektionen har under 2015 fått in en tillståndsansökan

där bolaget i fråga avser att tillhandahålla islamiska banktjänster. Prövning av ärendet pågår, och närmare information kan av detta skäl inte lämnas i nuläget.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar, i likhet med vid tidigare bedömningar, att det inte finns några absoluta hinder för att bedriva bankverksamhet med lån utan ränta inom ramen för gällande lagstiftning. Samtidigt konstaterar utskottet att Finansinspektionen för närvarande hanterar en tillståndsansökan om islamisk bankverksamhet.

Med hänsyn till vad som sagts ovan avstyrker utskottet motionen om islamisk finansiering.

Reservationer

1. **Kontanthantering, punkt 1 (V)**

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:314 av Catharina Bråkenhielm (S) och
2015/16:377 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 11 och 12 samt
avslår motionerna
2015/16:1528 av Leif Pettersson m.fl. (S),
2015/16:1623 av Olle Felten m.fl. (SD) och
2015/16:1934 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

Många människor, framför allt äldre, har stora svårigheter att klara sin vardag utan kontanter. De ser sin tillvaro alltmer beskuren av att många banker har slutat att tillhandahålla och hantera kontanter. Samtidigt har allt fler banker helt upphört med kontanthantering eller infört restriktioner för hur man får ta ut och sätta in sina pengar på banken. Det betyder att många människor har fått rätten till sina egna pengar begränsad. Detta drabbar särskilt människor i glesbygden, där det kan vara långt mellan bankkontoren. För många är tillgången till kontanter viktig för att kunna ha kontroll över sin ekonomi. Andra vill inte ha kort av integritetsskäl och en del har problem med tekniken. Vissa affärer tar inte emot kort för att det är dyrt. Jag anser därför att bankerna bör åläggas att upprätthålla en viss kontanthantering.

Sverige ligger i EU:s bottenliga vad gäller tillgången till bankomater samtidigt som möjligheterna att ta ut kontanter ur dessa kraftigt har försämrats. Bankomaterna är i dag organiserade i ett gemensamt bolag, Bankomat AB, mellan de fem största bankerna. Dessa fem storbanker äger också Bankernas depå AB, BDB, som tillhandahåller all kontanthantering i Sverige. Bankerna övertog depån från Riksbanken när den avvecklade sin kontanthantering. Det har lett till en mycket marknadsdominerande ställning för dessa aktörer samtidigt som deras ägande omöjliggör för nya aktörer att till rimliga kostnader etablera bankomattjänster i Sverige. När storbankerna stänger ned bankkontoren på landsbygden har det många gånger också inneburit att antalet bankomater har minskat. Jag anser därför att regeringen bör tillsätta en

utredning för att överväga om storbankerna kan åläggas krav på att upprätthålla bankomater på landsbygden.

Mot den bakgrunden tillstyrker jag motion 2015/16:314 och motion 2015/16:377 yrkandena 11 och 12.

2. Kontanthering, punkt 1 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:1934 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 4 och avslår motionerna 2015/16:314 av Catharina Bråkenhielm (S), 2015/16:377 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 11 och 12, 2015/16:1528 av Leif Pettersson m.fl. (S) och 2015/16:1623 av Olle Felten m.fl. (SD).

Ställningstagande

En tredjedel av landets befolkning bor i glesbygd och landsbygd. Tillgången till grundläggande kommersiell och offentlig service är därför en viktig förutsättning för att livet utanför tätorterna ska fungera. Jag anser att regeringen bör se till att en grundläggande kommersiell och offentlig service på landsbygden också omfattar tillgång till grundläggande betalningsmöjligheter. Med detta menar jag att det på små orter med t.ex. stort besöksstryck vid högsäsong ska finnas betalningslösningar som möjliggör för såväl kontantbetalning via uttagsautomater som kortbetalning. I detta ingår också utökade betalningsmöjligheter via sms eller internet för att fler människor ska kunna använda kollektivtrafik i större utsträckning.

Mot den bakgrunden tillstyrker jag motion 2015/16:1934 yrkande 4.

3. Regler för betaltjänster och bankkonton, punkt 3 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:828 av Serkan Köse (S) och
avslår motionerna
2015/16:176 av Amir Adan (M),
2015/16:1388 av Åsa Lindestam (S),
2015/16:2064 av Mikael Eskilandersson och Jonas Millard (båda SD) och
2015/16:3049 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Konsumentverket bedömer att 426 000 svenskar har en skuld hos Kronofogdemyndigheten och enligt Riksrevisionens granskning av hushållens överskuldssättning uppskattas ca 28 000 svenskar vara svårt skuldsatta. Den som är skuldsatt och registrerad hos Kronofogdemyndigheten kan inte ta del av grundläggande banktjänster som t.ex. bankkort, kreditkort, bolån eller andra krediter. I många fall drabbas unga personer som har en obetald p-bot eller annat som leder till betalningsanmärkningar. När nu kontanthantering försvinner i allt större utsträckning drabbas skuldsatta ännu mer. En manuell betalning av räkningar över disk medför dessutom extra kostnader för den enskilde.

I dag är bankerna endast skyldiga att erbjuda ett bankkonto men inget mer. För att kunna betala fakturor elektroniskt kan banken ordna så att en person som den skuldsatte känner väl får uttagsrätt från bankkontot. En förutsättning är att den skuldsatte känner personen så pass väl att hen kan överlåta hanteringen av hela lönen eller ersättningen som inkommer på kontot. Dessutom innebär detta förfarande en administrativ börda för personen att varje månad föra över pengar och betala den skuldsattes räkningar via sin egen internetbank. Jag anser att det inte är optimalt att 2015 vara beroende av någon annan för att kunna betala sina räkningar. En sådan situation innebär mycket stora begränsningar för redan drabbade personer.

Att kunna betala sina egna räkningar via internet sparar pengar åt både skuldsatta och andra resurssvaga grupper, t.ex. pensionärer med låg pension. Jag anser också att det finns samhällsekonomiska vinster med att låta alla få tillgång till internetbank, bl.a. genom färre sjukskrivningar eftersom skuldsatta personer får mer makt över sin ekonomiska situation. Deklarerar de elektroniskt kan de också hantera sina skulder snabbare om de får skatteåterbäring redan i juni. Det innebär att pengarna sätts in hos Kronofogdemyndigheten, skulden blir betald snabbare och räntan på skulden därmed mindre. Jag anser därför att regeringen bör utreda möjligheten att ge alla rätt till internetbank.

Mot den bakgrunden tillstyrker jag motion 2015/16:828.

4. SBAB, punkt 6 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:377 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10 och
avslår motionerna
2015/16:1322 av Sotiris Delis (M) och
2015/16:2114 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M).

Ställningstagande

SBAB meddelande vintern 2014 att man avsåg att försämra servicen till och villkoren för företagskunder och bostadsrättsföreningar utanför de tre storstadsregionerna och vissa högskole- och tillväxtorter. Fokus skulle läggas på södra Sverige. Det är tydligt att SBAB i synnerhet avser att nedprioritera Norrland. Staten bör i ett sådant läge använda sitt ägarskap av SBAB för att tillgodose samhällsnyttiga ändamål. Ett viktigt mål bör vara att arbeta för god bankservice och bra lånevillkor för bankkunder i hela Sverige. Detta är helt nödvändigt för att skapa nya jobb och tillväxt på mindre orter och på landsbygden. Även landsbygdens invånare måste ha tillgång till SBAB:s service och utlåning. Jag anser därför att regeringen bör ändra ägardirektiven på så sätt att SBAB upprätthåller god service och bra villkor i hela landet.

Mot den bakgrunden tillstyrker jag motion 2015/16:377 yrkande 10.

5. Hushållens skuldsättning, punkt 7 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD) och Dennis Dioukarev (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3080 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2 samt
avslår motionerna
2015/16:1326 av Sotiris Delis (M),
2015/16:1702 av Elisabeth Svantesson (M),
2015/16:2045 av Mikael Eskilandersson och Sara-Lena Bjälkö (båda SD),
2015/16:2935 av Jan R Andersson (M) och
2015/16:3210 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Finansinspektionen registrerar företag som erbjuder krediter till konsumenter. Myndigheten gör även vissa kontroller i fråga om lämplighet, men enligt det nuvarande regelverket krävs det enbart tillstånd för de företag som kombinerar utlåningsverksamhet av krediter med inlåning. Det innebär att inspektionen inte har samma befogenheter att utöva tillsyn och ingripa när det gäller företag som bedriver inlåning från allmänheten eller företag som erbjuder krediter till konsumenter. Finansinspektionen lämnade i samband med den nya konsumentkreditlagen en rapport till regeringen med det huvudsakliga förslaget att tillsynsansvaret för snabblåneverksamhet bör ligga på myndigheten. Med tanke på att antalet obetalda snabblån ökar och att många kreditföretag uppenbarligen inte följer konsumentkreditlagen, anser vi därför att regeringen bör återkomma med ett förslag om att alla finansiella institutioner som erbjuder krediter till konsumenter bör stå under Finansinspektionens tillsyn. De företag som inte sköter sig ska således också kunna förlora sitt tillstånd.

I dag har kreditgivaren ett tydligt ansvar för att lämna information om den effektiva räntan. Kreditgivaren ska även göra en kreditprövning innan utbetalning. Enligt Konsumentverkets granskning brister flera av företagen som erbjuder snabblån i den mycket viktiga prövningen. Vi vill att alla företag som erbjuder lån ska ha en god möjlighet att göra en enkel kreditkontroll eftersom det är viktigt att förbättra företagens möjligheter till kreditprövning för att minska risken för överskuldssättning. Av den anledningen anser vi att det är nödvändigt att regeringen utreder möjligheterna att införa ett heltäckande kreditregister med samtliga medborgares skulder. Kreditregistret måste givetvis vara uppbyggt på ett sätt så att varje enskild persons integritet skyddas och att företag inte kan använda sig av registret för andra ändamål än de ovan angivna.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan tillstyrker vi motion 2015/16:3080 yrkandena 1 och 2.

6. Uppdelning av banker, punkt 8 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:370 av Ulla Andersson m.fl. (V) och
avslår motion
2015/16:2219 av Valter Mutz m.fl. (MP).

Ställningstagande

I de flesta länder finns en implicit garanti från statens sida, vilken innebär att man inte kommer att låta stora finansiella institut gå i konkurs. Denna försäkran är en förklaring till varför vissa bolag kunnat växa sig så stora att de blivit ”too big to fail” och utgör grunden för den incitamentsstruktur som var en av huvudorsakerna till finanskrisen. Implicita eller uttalade statliga garantier innebär en kraftig subvention av storbankernas upplåningskostnader. Garantierna innebär också att det inte finns någon större anledning för storbankernas kreditgivare att ta reda på bankernas finansiella situation. Finansinspektionen har försökt uppskatta värdet på den svenska implicita garantin. Myndighetens bedömning är att garantin i genomsnitt har uppgått till 26 miljarder kronor per år för de fyra storbankerna under tidsperioden 1998–2014.

Både inom EU, i Storbritannien och i USA pågår ett arbete med strukturella bankreformer för att hindra de största bankerna från att använda eget kapital för riskfyllda aktiviteter. De tekniska lösningarna ser olika ut, men syftet är detsamma – resultatet från bankernas investmentverksamheter ska inte spilla över på resultatet för den mer traditionella affärsverksamheten och i värsta fall hota bankens hela existens. Investmentverksamhetens resultat ska inte heller riskera att skattebetalarna får betala för en verksamhet som inte anses samhällsnyttig. Med tanke på hur stor den svenska banksektorn är i förhållande till BNP så är det troligt att de svenska bankernas investmentverksamhet är betydande.

Ett skäl till att en bankdelningslag bör införas har sin grund i den ovan nämnda implicita bankgarantin. Den implicita bankgarantin innebär en kraftig subvention av storbankernas verksamhet. Garantin i sin nuvarande utformning är absurd i och med att bankerna kan använda subventionen till att spekulera med egna pengar i olika finansiella instrument. Det är inte helt enkelt att förstå varför staten ska subventionera privata företags finansiella spekulation och sedan gå in och rädda företag om de riskerar att gå i konkurs av samma skäl. Endast bankernas traditionella verksamhet ska omfattas av den implicita garantin. En lag om bankdelning bör också införas för att minska risken för intressekonflikter. Bankernas nuvarande affärsmodeller innebär att de dels placerar pengar för kundernas räkning, dels handlar för egen räkning. Detta kan leda till betydande intressekonflikter och bidra till att öka instabiliteten i det finansiella systemet. Jag anser därför att regeringen skyndsamt bör tillsätta en utredning i syfte att utarbeta ett lagförslag som separerar traditionell bankverksamhet från s.k. investmentverksamhet, vilket har sin grund i den implicita bankgarantin.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan tillstyrker jag motion 2015/16:370.

7. Regelverk och tillsyn inom finansmarknadsområdet, punkt 10 (M)

av Ulf Kristersson (M), Maria Plass (M), Jörgen Andersson (M) och Jan Ericson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2445 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 6 och

2015/16:2455 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 2 och

avslår motionerna

2015/16:317 av Hans Hoff (S),

2015/16:983 av Boriana Åberg (M),

2015/16:1380 av Rickard Nordin och Ola Johansson (båda C) yrkande 4 och

2015/16:2984 av Per Åsling (C).

Ställningstagande

Jobb skapas av företag som växer och anställer. Fler jobb i växande företag betyder ökade skatteintäkter, vilket i sin tur finansierar vår gemensamma välfärd. Fyra av fem nya jobb skapas av mindre företag. Det är genom öppenhet och handel vi bygger vårt välstånd. Sverige rankas ofta högt i internationella jämförelser när det gäller företagsklimatet. Vårt lands ekonomiska framgång förklaras ofta med att vi under lång tid haft goda grundläggande villkor för företagande. Institutioner fungerar, regelverk är relativt enkla och vi har en jämförelsevis välutbildad befolkning. Detta innebär dock inte att vi kan slå oss till ro. Många företag och jobb i Sverige utmanas ständigt av entreprenörer och innovationer från hela världen. Många företag upplever också fortfarande att regelverken är krångliga och att mycket tid går åt till administration. Det kan vara såväl ett konkurrenskraftsproblem som en tröskel för företag att starta eller växa.

Jämfört med andra länder har Sverige relativt sett färre medelstora företag. De beslut som fattas politiskt kan få helt avgörande effekt på villkoren och möjligheterna för mindre företag att kunna växa och anställa. Vi anser därför att vi måste bidra till att förbättra förutsättningarna och villkoren för företagande och entreprenörskap. En agenda för växande företag kräver reformer inom en rad olika områden eftersom det är de samlade villkoren som skapar ett bra företagsklimat eller goda förutsättningar för företag att växa.

Inom finansmarknadsområdet har regelverken för bank- och finansföretag skärpts flera gånger under de senaste åren. Syftet har varit att bidra till ökad finansiell stabilitet med anledning av finanskrisen. Skärpta regler kan dock

hämna konkurrensen och försvåra för mindre företag att växa. Vi vill därför göra reglerna lättare för de mindre företagen. Vi anser att regeringen bör ge Finansinspektionen i uppdrag att se över hur regelverket kan förenklas för mindre aktörer inom bank- och finansmarknaden så att konkurrensen kan öka utan att marknads tillförlitlighet äventyras.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan tillstyrker vi motion 2015/16:2445 yrkande 6 och 2015/16:2455 yrkande 2.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:173 av Amir Adan (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning om och översyn av konsumentskyddslagstiftningen och skattelagstiftningen samt av annan lagstiftning i syfte att göra det möjligt att bedriva bankverksamhet med islamisk finansiering och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:176 av Amir Adan (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bankkonto bör vara en rättighet för privatpersoner och företag och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:261 av Jonas Eriksson (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av lokal närvaro av bankverksamhet och bankkontor på landsbygden och på andra platser där tillgängligheten till banker i dag är låg och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad konkurrens och transparens i banksektorn vad gäller villkor för kontanthantering, in- och utlåning samt räntor och krediter för företagare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:314 av Catharina Bråkenhielm (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att lagvägen ålägga bankerna att tillhandahålla kontanter och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:317 av Hans Hoff (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om penningtvätt och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:370 av Ulla Andersson m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör tillsätta en utredning i syfte att utarbeta ett lagförslag som separerar traditionell bankverksamhet från s.k. investmentverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:377 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ändra ägardirektiven på så sätt att SBAB ska upprätthålla god service och goda villkor i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bankerna ska åläggas att upprätthålla en viss kontanthantering och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att utreda om storbankerna kan åläggas krav på att upprätthålla bankomater på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:828 av Serkan Köse (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att ge alla rätt till internetbank och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:983 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av lagen om Svenska skeppshypotekskassan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1322 av Sotiris Delis (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statens innehav i SBAB ska avyttras i sin helhet eller i form av en majoritetspost och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1326 av Sotiris Delis (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att inrätta en överskuldsettningskommission beträffande de svenska hushållens skulder och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1380 av Rickard Nordin och Ola Johansson (båda C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den finansiella sektorn bör utveckla policyer för att motverka särbehandling av företagare utifrån kön och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1388 av Åsa Lindestam (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa ett kontantkort för de grupper som inte kan få ett vanligt betalkort och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1528 av Leif Pettersson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till en fungerande kontanthantering i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1529 av Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sparbankernas möjligheter att konkurrera på samma villkor som andra banker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1623 av Olle Felten m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa en långsiktigt hållbar och samhällsfinansierad kontanthantering och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1702 av Elisabeth Svantesson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att noga följa utvecklingen i arbetet att minska hushållens skuldsättning samt följa upp införda åtgärder med att förbättra hushållens ekonomi och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1764 av Mats Green och Helena Bouveng (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av införande av högre krav och förutsättningar för startande och bedrivande av inkassoverksamhet i kampen mot bluffakturor och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1816 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förfallna fakturor och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1934 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlig och kommersiell service på landsbygden också ska innefatta tillgång till finansiella tjänster som betalning eller uttag med kort och kontanthantering och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2045 av Mikael Eskilandersson och Sara-Lena Bjälkö (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en begränsning av bankers möjlighet till borgen vid bostadslån och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2064 av Mikael Eskilandersson och Jonas Millard (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra bankkontonummer flyttbara och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2114 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sälja SBAB och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2125 av Carl Schlyter (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett hållbart finansiellt system och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda blankning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att insättningsgarantin inte garanteras av staten i första hand, utan genom marknadsbaserade försäkringar, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa 100 procent reservtäckning för banker och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot spekulation på livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att införa lokala eller alternativa valutor och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2219 av Valter Mutts m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den svenska banksektorn i syfte att separera affärsbanker från investmentbanker samt begränsa den statliga bankgarantin till de förra och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2268 av Valter Mutts och Annika Lillemets (båda MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statlig egenfinansiering av gröna investeringar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2445 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Finansinspektionen i uppdrag att förenkla reglerna för att öka konkurrensen på bank- och finansmarknaderna och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2455 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Finansinspektionen i uppdrag att se över hur regelverket i banksektorn kan förenklas för små aktörer så att konkurrensen kan öka, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2649 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, FP, KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att vidta fler åtgärder för att höja säkerheten för kort med betalningsfunktion och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga om kreditupplysningslagen bör ändras så att kreditupplysningar på näringsidkare inte omfattar skulder som inte blivit fastslagna av domstol eller Kronofogdemyndigheten och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2701 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kreditupplysningslagen 7 § bör ändras, det vill säga samma regler ska gälla oavsett om det gäller fysiska personer med eller utan näringsverksamhet eller juridiska personer, och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2935 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om engagemangsrapporter för borgensåtaganden och andra ansvarsförbindelser för privatpersoner och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2984 av Per Åsling (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utjämna risktagandet i företagande så att det blir oberoende av var i landet företaget är beläget och den därför skiftande kreditvärderingen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2991 av Anders Åkesson och Göran Lindell (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över den svenska kreditupplysningsverksamhetens hantering av registrerade ansökningar och betalningsförsummelse gentemot näringsidkare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3049 av Ola Johansson m.fl. (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta byte av bank genom att införa nummerportabilitet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3080 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att finansiella institutioner som erbjuder krediter till konsument ska stå under Finansinspektionens tillsyn och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av ett integritetssäkert heltäckande kreditregister med samtliga medborgares skulder och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3130 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öppna möjligheten för sparbanker att ta in externt kapital och att i övrigt det svenska regelverket för banker måste ha en proportionalitet och rimlighet i användningen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3210 av Ola Johansson m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för fler att äga sin bostad genom att erbjuda möjlighet att reducera kravet på kontantinsats, förutsatt att man i motsvarande mån ökar amorteringsgraden på sitt bolån, och tillkännager detta för regeringen.